

EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA

2022 M. LIEPOS 1 D. – 2022 M. GRUODŽIO 31 D.

Svarbi pastaba: prieš supažindindami su Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo Teismų praktikos departamento parengta Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikos apžvalga, jos autoriai nori atkreipti skaitytojų dėmesį į tai, kad šiame dokumente yra pateikiamos neoficialios Europos Žmogaus Teisių Teismo procesinių sprendimų santraukos, kurios Europos Žmogaus Teisių Teismo ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nesaisto. Šis dokumentas yra tik informacinio pobūdžio, be kita ko, parengtas remiantis Europos Žmogaus Teisių Teismo informaciniais pranešimais ir bylų santraukomis. Taip pat norime atkreipti dėmesį į tai, kad pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį kolegijos sprendimas tampa galutiniu: a) šalims paskelbus, kad jos neprašo perduoti bylos svarstyti Didžiajai Kolegijai; ar b) praėjus trimis mėnesiams nuo sprendimo datos, jei nebuvo prašymo perduoti bylą svarstyti Didžiajai Kolegijai; ar c) Didžiosios Kolegijos teisėjų komisijai atmetus prašymą pagal 43 straipsnį. Pagal to paties straipsnio 1 dalį Didžiosios Kolegijos sprendimas yra galutinis.

Atsižvelgiant į tai, kad oficialius ir nesutrumpintus sprendimų tekstus galite rasti Europos Žmogaus Teisių Teismo interneto svetainėje www.echr.coe.int, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas neprisiima atsakomybės už atliktą vertimą ir parengtos santraukos išsamumą.

Apžvalgoje naudojami pagrindiniai sutrumpinimai:

EŽTT, Teismas – Europos Žmogaus Teisių Teismas

Konvencija – Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija

ES – Europos Sąjunga

Svarbos lygiai – Europos Žmogaus Teisių Teismo nagrinėjamos bylos yra skirstomos į keturias kategorijas:

Svarbiausios bylos (angl. key cases) – ypatingos svarbos sprendimai, kuriuos atrenka specialus Teismo teisėjų biuras, sudarytas iš Teismo pirmininko, pirmininko pavaduotojų ir skyrių pirmininkų.

1 = Didelė svarba: sprendimai, kurie reikšmingai prisideda prie Teismo praktikos plėtojimo, aiškinimo ar keitimo.

2 = Vidutinė svarba: sprendimai, kurie nors ir reikšmingai praktikos nepakeičia, tačiau nėra susiję vien tik su nusistovėjusios praktikos laikymusi.

3 = Mažesnė svarba: sprendimai, pasižymintys mažu teisiniu interesu, t. y. sprendimai, kuriuose paprasčiausiai laikomasi nusistovėjusios teismo praktikos ir kt.

TEISĖ Į TEISINGĄ BYLOS NAGRINĖJIMĄ (6 straipsnis)	5
De Legé prieš Nyderlandus	5
<i>Dėl teisės neteikti parodymų (įrodymų) prieš save pažeidimo, kai mokesčio mokėtojas yra įpareigojamas pateikti konkrečius dokumentus</i>	5
Cocelli ir kt. prieš Turkiją	6
<i>Dėl išvadų administraciniame teisme teikusių ekspertų šališkumo vertinimo</i>	6
Vegotex International S.A. prieš Belgiją	8
<i>Dėl įstatymų leidėjo teisės įsiterpti į teismuose nagrinėjamus mokesčius ginčus, siekiant atkurti nuoseklią administracinę praktiką, kuri buvo netikėtai pakeista vienodą teismų praktiką formuojančio teismo sprendimu</i>	8
Cela prieš Albaniją	9
<i>Dėl atsisakymo priimti konstitucinį skundą dėl praleisto termino, kuris pradėtas taikyti po skundo padavimo</i>	9
Balan prieš Moldovos Respubliką (Nr. 2)	10
<i>Dėl galutinio sprendimo išaiškinimo</i>	10
Rutar ir Rutar Marketing d.o.o. prieš Slovėniją	11
<i>Dėl nacionalinio teismo nemotyvuoto atsisakymo kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo</i>	11
TEISĖ Į PRIVATAUS IR ŠEIMOS GYVENIMO GERBIMĄ (8 straipsnis).....	12
Chocholáč prieš Slovakiją	12
<i>Dėl bendro ir absoliutaus draudimo kaliniams turėti pornografinę medžiagą, nenumatant galimybės įvertinti šio draudimo proporcingumą kiekvienu individualiu atveju</i>	12
Stanislav Lutsenko prieš Ukrainą (Nr. 2)	14
<i>Dėl drausminių nuobaudų, dėl kurių nustatomas griežtesnis kalinimo režimas, skyrimo ir pakartotino asmens perkėlimo į kitas kalinimo įstaigas, nesant tam teisinio pagrindo</i>	14
G. T. prieš Graikiją	16
<i>Dėl atsisakymo leisti kaliniui aplankyti sergančią motiną ir vėliau dalyvauti jos laidotuvėse vien dėl to, kad tam reikalinga palyda ir būtų viršytas maksimalus išvykos už įkalinimo įstaigos ribų laikas</i>	16
Darboe ir Camara prieš Italiją	18
<i>Dėl medicininės amžiaus nustatymo procedūros, atliktos nelydimam nepilnamečiui prieglobsčio prašytojui, pažeidžiant Konvencijos 8 straipsnį, bei tokio asmens apgyvendinimo suaugusiųjų užsieniečių priėmimo centre, pažeidusio Konvencijos 3 straipsnį</i>	18
M.T. ir kiti prieš Švediją	20
<i>Dėl laikinai galiojusio draudimo leisti susijungti su šeimos nariu, kuriam Susitariančioje Šalyje suteikta papildoma apsauga</i>	20
Drelon prieš Prancūziją	21
<i>Dėl duomenų apie potencialaus kraujo donoro seksualinį elgesį rinkimo, pagrįsto spėjimu, ir pernelyg ilgo duomenų saugojimo valstybės institucijoje</i>	21

Pavlov ir kiti prieš Rusiją.....	23
<i>Dėl pozityvios valstybės pareigos imtis veiksmingų priemonių aplinkosauginei situacijai pagerinti, užtikrinant asmenų teisę į privataus gyvenimo gerbimą</i>	23
SAVIRAIŠKOS LAISVĖ (10 straipsnis)	24
Timur Sharipov prieš Rusiją.....	24
<i>Dėl rinkimų stebėtojo pašalinimo iš rinkimų apylinkės, jam pažeidus nustatytas rinkimų proceso filmavimo taisykles</i>	24
Rabczewska prieš Lenkiją	26
<i>Dėl interviu metu išsakytų teiginių apie Bibliją, kurie galėjo įžeisti tikinčiųjų jausmus</i>	26
Ayuso Torres prieš Ispaniją	26
<i>Dėl mokslinėje diskusijoje išsakytų argumentų įtakos, taikant drausminę atsakomybę.....</i>	26
Marcinkevičius prieš Lietuvą	28
<i>Dėl apribojimų politinių pasisakymų ar diskusijų viešojo intereso klausimais.....</i>	28
SUSIRINKIMŲ IR ASOCIACIJŲ LAISVĖ (11 straipsnis).....	29
Mustafa Hajili ir kiti prieš Azerbaidžaną.....	29
<i>Dėl kompetentingoms institucijoms keliamų reikalavimų, atsisakant leisti rengti taikius susirinkimus</i>	30
TEISĖ Į VEIKSMINGĄ TEISINĖS GYNYBOS PRIEMONĘ (13 straipsnis)	32
S.H. prieš Maltą.....	32
<i>Dėl migracijos institucijos, sprendžiančios dėl prieglobsčio prašymo, netinkamai atlikto įrodymų vertinimo bei teisminės institucijos atliekamos tokių sprendimų peržiūros veiksmingumo Konvencijos 13 straipsnio kontekste.....</i>	32
NUOSAVYBĖS APSAUGA (Protokolo Nr. 1 1 straipsnis)	33
Pannon Plakát Kft ir kiti prieš Vengriją.....	33
<i>Dėl reklamos pakelės reklaminiuose stenduose už gyvenamųjų vietovių ribų draudimo ir tokio draudimo įsigaliojimui aktualaus pereinamojo laikotarpio</i>	33
BENDRAS DISKRIMINACIJOS UŽDRAUDIMAS (Protokolo Nr. 12 1 straipsnis)	35
Pinkas ir kt. prieš Bosniją ir Hercegoviną	35
<i>Dėl skirtingo teismų tarnautojų ir teisėjų statuso vertinimo, sprendžiant dėl jų teisės į su darbu susijusias išmokas</i>	35

TEISĖ Į TEISINGĄ BYLOS NAGRINĖJIMĄ (6 straipsnis)**Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. spalio 4 d. sprendimas byloje
De Legé prieš Nyderlandus
(pareiškimo Nr. 58342/15, svarbos lygis – svarbiausios bylos)**

Dėl teisės neteikti parodymų (įrodymų) prieš save pažeidimo, kai mokesčio mokėtojas yra įpareigojamas pateikti konkrečius dokumentus

Faktinės aplinkybės

Nyderlandų mokesčių administratorius 2005 metais gavo iš Belgijos institucijų informaciją apie Nyderlandų gyventojų Liuksemburgo banke turėtas sąskaitas ir jų balansą 1994–1996 m. (ši informacija buvo pavogta iš Liuksemburgo banko ir rasta Belgijoje atliekant baudžiamąjį tyrimą). Remdamasis šia informacija, Nyderlandų mokesčių administratorius nustatė, kad pareiškėjas turėjo sąskaitą šiame banke, tačiau apie ją nebuvo informavęs nustatyta tvarka bei deklaravęs joje (sąskaitoje) turėtų lėšų.

Kadangi ginčo laikotarpiu Liuksemburge galioję banko paslaptį reglamentavę įstatymai draudė atskleisti informaciją kitų šalių mokesčių institucijoms be sąskaitos turėtojo sutikimo, 2007 m. kovo 7 d. Nyderlandų mokesčių administratorius informavo pareiškėją apie pradėtą mokestinį tyrimą bei nurodė deklaruoti visas nuo 1995 metų užsienio valstybėse turėtas bei turimas bankų sąskaitas, šiuo tikslu užpildant atitinkamas formas, susijusias su pajamų ir turto mokesčiais. Tačiau 2007 m. kovo 28 d. pareiškėjo atstovas raštu atsisakė pateikti prašomą informaciją, remdamasis Konvencijos 6 straipsnio su baudžiamuoju persekiojimu susijusioje dalyje įtvirtinta teise neteikti įrodymų prieš save, nes tokios informacijos pateikimas lemtų papildomų mokesčių apskaičiavimą bei, atitinkamai, baudos skyrimą.

2007 m. liepos 24 d. ir 2007 m. lapkričio 22 d. mokesčių administratorius informavo pareiškėją ir jo sutuoktinę apie tai, kad jų mokėtini mokesčiai bus perskaičiuoti remiantis numanomais duomenimis (turimais duomenimis apie banko sąskaitų balansus, statistine ir kita informacija), nes jie neįvykdė nacionaliniame mokesčių įstatyme nustatytos pareigos pateikti informaciją, taip pat nurodė, kad dėl nebendradarbiavimo su mokesčių administratoriumi jiems bus skirtos 100 proc. apskaičiuotų mokesčių ir socialinio draudimo įmokų dydžio baudos. Kadangi pareiškėjas nepateikė jokių pastabų, 2007 m. gruodžio 28 d. mokesčių administratorius priėmė sprendimą, kuriuo buvo apskaičiuoti papildomai mokėtini mokesčiai bei delspinigiai, taip pat skirtos 100 proc. mokesčių dydžio baudos.

Pareiškėjas šį sprendimą apskundė neteismine tvarka aukštesniam mokesčių administratoriui, be kita ko, laikydamasis pozicijos, kad surinkti įrodymai nepatvirtina fakto, kad jis ir jo sutuoktinė turėjo banko sąskaitas užsienio valstybėje.

Sustabdęs skundo nagrinėjimą, mokesčių administratorius kreipėsi į teismą su prašymu įpareigoti pareiškėją pateikti informaciją apie jo turėtas sąskaitas užsienio valstybėse. Šį prašymą teismas tenkino – 2008 m. lapkričio 28 d. nutartimi pareiškėjas buvo įpareigotas per 14 dienų pateikti minėtą informaciją taip pat numatyta 5 000 Eur bauda už kiekvieną pradelstą dieną. Šio sprendimo pareiškėjas neskundė ir 2008 m. gruodžio 9 d. pateikė mokesčių administratoriaus prašytą informaciją, kuri patvirtino, kad iš tiesų jis turėjo sąskaitą užsienio banke ginčo laikotarpiu.

Atitinkamai mokesčių administratorius pakoregavo pareiškėjui papildomai apskaičiuotas sumas, atsižvelgdamas į jo pateiktą informaciją, bei skyrė 100 proc. apskaičiuotų mokėtinų mokesčių dydžio baudą. Ginčus nagrinėję nacionaliniai teismai pareiškėjo skundus atmetė, be kita ko, pripažinę, kad mokesčių administratorius pagrįstai rėmėsi pareiškėjo pateikta informacija apskaičiuodamas jam mokėtinus mokesčius, taip pat vertino, kad skirta bauda yra pagrįsta.

Pareiškėjas kreipėsi į Teismą teigdamas, kad buvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis, nes nacionaliniai teismai negalėjo remtis įrodymais, kurie iš jo buvo išgauti darant spaudimą ir pažeidžiant jo teisę neteikti inkriminuojančių įrodymų prieš save.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Apžvelgęs savo formuojamą praktiką Teismas pirmiausia akcentavo, kad siekiant atvejį pripažinti patenkančiu į teisės neteikti parodymų prieš save taikymo sritį Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies taikymo tikslais, asmens atžvilgiu turi būti taikomas koks nors spaudimas arba prievarta. Taip pat svarbu nustatyti, kad to asmens atžvilgiu yra pradėtas arba gali būti pradėtas baudžiamasis persekiojimas arba kitų procedūrų metu tokiu būdu gauti įrodymai yra panaudojami vēlesniame baudžiamajame persekiojime.

Pasak Teismo, teisė neteikti parodymų prieš save neapima atvejų, kai priverstinai surinkti daiktiniai įrodymai, kurių buvimas nepriklauso nuo atitinkamo asmens valios. Be to, finansų teisės srityje, kiek tai susiję su dokumentais, surinktais grasinant nuobaudomis, tokių dokumentų naudojimas nepatenka į aptariamą teisės taikymo sritį, jei kompetentingos institucijos gali pagrįsti, jog spaudimas buvo naudojamas siekiant gauti konkrečius ir jau egzistuojančius dokumentus, t. y. dokumentus, kurie nebuvo sukurti dėl taikyto spaudimo ir apie kurių buvimą šios institucijos žino. Pastaroji situacija turi būti aiškiai atskirta nuo situacijos, kai minėtomis priemonėmis siekiama gauti dokumentus, dėl kurių buvimo šios institucijos nėra tikros (tokią situaciją Teismas įvardino kaip atsitiktines paieškas („*fishing expeditions*“)). Be to, kai asmens parodymai apie įrodymus (dokumentus), apie kuriuos institucijos nežinojo, buvo išgauti taikant minėtus metodus, tokia situacija taip pat patenka į aptariamą teisės taikymo sritį. Galiausiai Teismas akcentavo, kad teisės neteikti parodymų prieš save taikymo sritis apima atvejus, kai atitinkami parodymai išgaunami ar įrodymai surenkami taikant priemones, atitinkančias nurodytas Konvencijos 3 straipsnyje (kankinimo draudimas).

Pripažinus, kad atitinkamas atvejis patenka į Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi saugomos aptariamą teisės sritį, yra būtina įvertinti, ar atitinkama procedūra nebuvo paneigta šios teisės esmė, t. y. įvertinti, kokią įtaką tai turėjo proceso teisingumui – šiuo tikslu būtina atsižvelgti, be kita ko, į taikytą (priverstinumo ir spaudimo) priemonių (metodų) prigimtį ir laipsnį, bet kokių saugiklių buvimą ir tai, kaip buvo panaudoti aptariamais būdais surinkti įrodymai.

Kalbėdamas apie byloje nagrinėtą situaciją Teismas pažymėjo, kad pareiškėjo mokesčių administratoriui pateiktą informaciją sudarė, pirma, dvi jo (pareiškėjo) užpildytos formos, kuriose jis nurodė turėjęs banko sąskaitą Liuksemburge veikiančiame banke, ir, antra, banko išrašai ir suvestinė. Tačiau nebuvo jokių duomenų, kad minėtos formos buvo naudotos skiriant pareiškėjui mokesčio baudą – mokesčių institucijos jau turėjo duomenis apie pareiškėjo turėtą sąskaitą ir visas nacionalinis procesas buvo susijęs su sąskaitos išrašais ir suvestine. Todėl Teismas vertino, kad nėra pagrindo kalbėti apie aptariamą teisės pažeidimą, kiek tai yra susiję su minėtomis formomis.

Pasisakydamas dėl minėtų išrašų ir suvestinės, Teismas pripažino, kad nors formaliai iki jų gavimo pareiškėjui mokėtini mokesčiai jau buvo apskaičiuoti ir bauda skirta, ginčo procedūra dėl mokesčių administratoriaus pirminio sprendimo buvo sustabdyta, laukiant teismo sprendimo dėl įpareigojimo pateikti informaciją, o vėliau gauta informacija buvo pasiremta perskaičiuojant galutines mokėtinas mokesčio sumas ir skirtos baudos dydį. Taigi, šių dokumentų rinkimas buvo susijęs su baudos skyrimu ir pateko į Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies taikymo sritį. Be to, šie įrodymai, panaudoti perskaičiuojant pareiškėjui skirtos baudos dydį, buvo surinkti darant spaudimą pareiškėjui, t. y. nacionaliniam teismui numačius skaudžias finansines pasekmes nurodymo neįvykdymo atveju. Todėl Teismas vertino, kad ginčo atvejis pateko į teisės neteikti parodymų prieš save taikymo apimtį.

Tačiau Teismas taip pat pažymėjo, kad nėra abejonių, jog minėti dokumentai egzistavo iki įpareigojant pareiškėją juos pateikti, taip pat dėl to, kad nacionalinės mokesčių institucijos žinojo apie jų buvimą, nes jau buvo nustatyta, kad pareiškėjas turėjo sąskaitą užsienio banke. T. y. nebuvo pagrindo teigti, kad kompetentingos institucijos vykdė minėtas atsitiktines paieškas, duodamos nurodymus minėtus duomenis pateikti. Todėl Teismas vertino, kad tokia situacija nepažeidė aptariamą teisės.

Išvada: nėra Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies (teisė į teisingą teismą) pažeidimo.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. spalio 11 d. sprendimas byloje
Cocelli ir kt. prieš Turkiją
(pareiškimo Nr. 81415/12, svarbos lygis – 3)

Dėl išvadą administraciniame teisme teikusių ekspertų šališkumo vertinimo

Faktinės aplinkybės

Apžvelgiama byla susijusi su administraciniu procesu, kurį inicijavo pareiškėjai, Turkijos piliečiai, prieš Aplinkos ir miškų ministeriją dėl dviejų šalia jų gyvenamosios vietovės statomų cemento gamyklų daromo potencialaus poveikio. Administracinis teismas, atmesdamas pareiškėjų skundą, kaip įrodymu rėmėsi ekspertų grupės parengta ataskaita. Pareiškėjai, remdamiesi Konvencijos 6 straipsniu, teigė, kad administracinis procesas nebuvo sąžiningas, ypač dėl to, kad jiems nebuvo suteikta pakankamai laiko ginčyti ekspertų grupės pateiktus teiginius, ataskaita buvo parengta šališkai, o teismas atsisakė vertinti šiuos jų argumentus.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas, lygindamas ankstesnes savo bylas su nagrinėjama situacija, pažymėjo, kad, priešingai nei kitose bylose, kuriose ataskaitą teikė vidiniai oponento ekspertai arba buvo priešingos pusės samdomi darbuotojai arba skiriami asmenys, šiuo atveju ekspertai nebuvo jokiais profesiniais, funkciniais ar hierarchiniais ryšiais susiję su priešinga bylos šalimi ar kitais į bylą įstojusiais proceso dalyviais, be to, ir patys pareiškėjai nebuvo pašalinti iš ataskaitų organizavimo ir gavimo proceso. Šioje byloje, kaip pažymėjo Teismas, kilo klausimas, ar tariamas asmeninis šališkumas, pastebėtas ekspertų ataskaitoje pateiktuose teiginiuose, kėlė pagrįstą susirūpinimą dėl jų neutralumo. Pastebėdamas, kad Konvencijos 6 straipsnis nereikalauja tokio paties teismo paskiriamų ekspertų nepriklausomumo ir nešališkumo, koks yra reikalaujamas iš „teismo“, Teismas vis dėlto priminė neutralumo, kurio turi laikytis teismo paskirti ekspertai, svarbą būtent dėl to, kad ekspertų nuomonė turi įtakos galutiniams teismo proceso rezultatams.

Ekspertų nuomonės svarba buvo ypač ryški apžvelgiamu atveju, kadangi ekspertams buvo patikėta užduotis įvertinti gamybinės veiklos atitiktį aplinkosaugos reikalavimams, t. y. pateikti techninės srities žinias, kurių administracinis teismas neturėjo. Ekspertų nuomonė turėjo didelę įtaką, kadangi jų išvados dėl poveikio aplinkai vertinimo nors ir nebuvo privalomos teismui, tačiau buvo tiesiogiai lemiančios ginčo baigtį. Atsižvelgiant į tai, pagrįstai turi būti tikimasi, kad ekspertai turės šalių pasitikėjimą ir nekels šališkumo įspūdžio. Dėl to reikalinga remtis ankstesnėje Teismo praktikoje suformuotais principais, susijusiais su objektyvaus ir subjektyvaus nešališkumo reikalavimais, kurie taikomi teismui tiek, kiek jie yra svarbūs ir tinkami vertinant ekspertų atliekamą vaidmenį ir vykdomas funkcijas procese.

Pasisakydamas dėl to, kaip ekspertai apžvelgiamu atveju atliko savo funkcijas ir ar viso proceso metu buvo laikomasi jų neutralumą užtikrinančių procesinių garantijų, Teismas pateikė šias pastabas. Pirma, ekspertai, kurie buvo mokslininkai, neturėjo jokių profesinių, funkcinų ar hierarchinių ryšių su valstybės institucijomis, kurios byloje buvo atsakovais, ar gamyklomis, kurios buvo įstojusios į procesą kaip bylos šalys. Antra, šie ekspertai prieš atlikdami pareigas tinkamai prisiekė. Taip pat nebuvo duomenų, kad ekspertai būtų rinkę įrodymus ar būtų apklausę vieną šalį, nedalyvaujant kitai; ar šalims būtų užkirstas kelias užduoti klausimus ekspertams. Trečia, ekspertų ataskaitose, kurios buvo išties išsamios, buvo atsakoma į techninius klausimus, kuriuos uždavė teismas. Žinoma, Teismo vertinimu, kai kurios frazės ar išsireiškimai (pvz., pareiškėjų požiūrio vertinimas kaip „nesąžiningas“, „nerūpestingas“, „fantazavimas“) galėjo sukelti abejonių ekspertų neutralumu, tačiau vien šių teiginių vartojimas ataskaitose neleidžia įrodyti ekspertų subjektyvaus šališkumo, juolab kad iš ekspertų mokslininkų negalima reikalauti tokio paties neutralumo, atsargumo bei apdairumo, kokio reikalaujama iš teismo.

Kalbėdamas apie tai, ar pareiškėjų abejonės ekspertų neutralumu gali būti vertinamos kaip objektyviai pateisinamos, Teismas nustatinėjo, ar be ekspertų elgesio, yra dar kokių nors faktų, kurie gali kelti abejonių ekspertų šališkumu. Kaip ir objektyvaus testo, skirto įvertinti teismo objektyvų nešališkumą, atveju, suinteresuoto asmens požiūris yra svarbus faktorius, tačiau negali būti lemiantis. Svarbiausia šiuo atveju buvo tai, ar bet kokie nuogąstavimai dėl šališkumo yra objektyviai pagrįsti. Teismas taip pat pakartojo, kad objektyvaus nešališkumo testas yra funkcinio pobūdžio, kadangi susijęs hierarchinių ar kitokių ryšių tarp teisėjo ir kitų proceso dalyvių vertinimu. Nagrinėtu atveju Teismas nenustatė jokių aplinkybių, kad ekspertai būtų funkciniais ar hierarchiniais ryšiais susiję su priešinga šalimi bei į bylą įstojusiais asmenimis. Be to, administracinę bylą išnagrinėjo trijų teisėjų kolegija, kurios nepriklausomumu bei nešališkumu nebuvo abejota. Svarbu ir tai, kad vidaus teisė bylą nagrinėjantiems teisėjams suteikė pakankamai procesinių priemonių, leidžiančių nušalinti ekspertus, jeigu kiltų abejonės išvados visapusiškumu ar šališkumu. Tai, kad teismui ekspertų išvada nėra privaloma, teisėjai laisvai vertina bylos įrodymus, taip pat turi teisę savo iniciatyva paskirti

pakartotinę ekspertizę, sudaro tas garantijas, kurios užtikrina, kad būtų išsklaidytos bet kokios objektyvaus stebėtojo abejonės dėl ekspertų šališkumo.

Galiausiai, kaip pažymėjo teismas, nacionalinis administracinis teismas savo sprendimus grindė techniniais paaiškinimais, kurie buvo pateikti ekspertų ataskaitose. Pareiškėjų skundai dėl tariamo ekspertų šališkumo ir jų prašymas skirti kitus ekspertus teismo buvo atmesti, įvertinus tai, kad byloje nėra ataskaitų patikimumu leidžiančių abejoti aplinkybių. Taigi Teismui nekilo abejonių dėl to, kad administracinis teismas nepaskyrė naujos ekspertizės bei pritarė pateiktai ataskaitai, būtent atsižvelgiant į tai, kad, kaip aptarta pirmiau, ekspertai buvo nepriklausomi nuo atsakovo ir kitų bylos šalių, o pareiškėjo abejonės ekspertų šališkumu nebuvo objektyviai pateisinamos.

Išvada: Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimas nenustatytas (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo didžiosios kolegijos 2022 m. lapkričio 3 d. sprendimas byloje
Vegotex International S.A. prieš Belgiją
(pareiškimo Nr. 49812/09, svarbos lygis – svarbiausios bylos)

Dėl įstatymų leidėjo teisės įsiterpti į teismuose nagrinėjamus mokesčius ginčus, siekiant atkurti nuoseklią administracinę praktiką, kuri buvo netikėtai pakeista vienodą teismų praktiką formuojančio teismo sprendimu

Faktinės aplinkybės

1995 metais mokesčių administratorius pakoregavo pagal pareiškėjo (Belgijoje veikiančios bendrovės) prašymą grąžintos mokesčio permokos dydį ir skyrė 10 proc. baudą nuo dėl korekcijos papildomai mokėtinų mokesčių sumų. Šį sprendimą bendrovė apskundė.

Dar neišnagrinėjus minėto pareiškėjo skundo (laukiant bylos nagrinėjimo teisme), 2000 m. spalį mokesčių administratorius pateikė raginimą sumokėti minėtas sumas, eksplicitiškai nurodydamas, kad šis raginimas teikiamas siekiant nutraukti mokesčių skolos išieškojimo senaties terminą.

2002 m. spalio 10 d., t. y. tuo metu, kol pareiškėjas laukė jo skundo nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme, Belgijos kasacinės instancijos teismas priėmė naują teismų praktiką formuojantį sprendimą, kuriame konstatavo, kad minėti raginimai nenutraukia aptariamų senaties.

Pareiškėjas pirmą kartą pasirėmė šia nauja jurisprudencija 2004 m. balandį, kai byla dėl jo skundo buvo nagrinėjama apeliacinės instancijos teisme. Tačiau 2004 m. liepą įstatymų leidėjas, siekdamas sustabdyti šią naują teismų jurisprudenciją ir atkurti iki tol buvusią administracinę praktiką, priėmė atitinkamą įstatymą, kuris buvo taikomas ir visiems tebevykstantiems procesams. Šis naujas reglamentavimas buvo pritaikytas ir kasaciniame teisme nagrinėjant bei atmetant pareiškėjo skundą.

Manydamas, kad tokia įstatymų leidėjo intervencija, taip pat ilgu procesu nacionaliniuose teismuose buvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis, pareiškėjas su pareiškimu kreipėsi į Teismą.

2020 m. lapkričio 10 d. Teismas vienbalsiai pripažino, kad nebuvo Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimo dėl minėto nacionalinio įstatymų leidėjo įsiterpimo, tačiau šis straipsnis buvo pažeistas dėl per ilgo proceso ginčą nagrinėjant teismuose.

Pareiškėjo prašymu 2021 m. kovo 8 d. byla buvo perduota didžiajai kolegijai.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas pirmiausia priminė, kad nors iš principo nėra draudžiama nacionaliniam įstatymų leidėjui retroaktyviai sureguliuoti atitinkamus teisinius santykius, įstatymų viršenybės principas ir teisė į teisingą teismą, įtvirtinta Konvencijos 6 straipsnyje, draudžia bet kokią įsiterpimą į teisingumo vykdymą, kuriuo (įsiterpimu) yra siekiama daryti poveikį galutiniam teismo sprendimui, nebent egzistuočiau įtikinamas viešasis interesas. Šiuo aspektu ginčo atveju minėti teisės aktų pakeitimai įsigaliojo, kai pareiškėjo byla laukė nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme ir juo (nauju reguliavimu) buvo išspręstas senaties termino taikymo klausimas, be kita ko, ir teismuose nagrinėjamose bylose, įskaitant pareiškėjo.

Analizuodamas nacionalinio įstatymų leidėjo deklaruotus siekius bei vertindamas, ar toks įsiterpimas buvo pateisinamas viešuoju interesu, Teismas pirmiausia pažymėjo, kad, kiek tai yra susiję su valstybės biudžetu, vien valstybės finansiniai interesai patys savaime nepateisina retroaktyvaus įstatymų taikymo, o konkrečiu atveju nauja teismų praktika, kurią buvo siekiama pakeisti nauju reguliavimu, nekėlė grėsmės valstybės finansų sistemos stabilumui.

Kita vertus, siekis kovoti su didelio masto mokesčių sukčiavimu (vengimu) buvo pripažintas susijusiu su viešuoju interesu, kurio aktualumo savaime nepaneigė aplinkybė, kad ginčo atveju tokio plataus masto sukčiavimo nebuvo. Be to, teismas pripažino reikšmingu siekį užtikrinti mokesčių mokėtojų lygybę bei santykių dalyvių teisinį tikrumą. Pastaruoju aspektu Teismas paminėjo, kad išskirtinėmis aplinkybėmis retroaktyvi teisėkūra gali būti pateisinama, ypač kai siekiama išaiškinti ar patikslinti ankstesnį teisinį reguliavimą, užpildyti teisinio reguliavimo spragą ar pašalinti (pakeisti) naujos teismų praktikos pasekmes.

Visų šių tikslų kontekste teismas akcentavo šias aplinkybes: (1) nauja teismų praktika (Belgijos kasacinis teismas pirmą kartą sprendė šį klausimą), kurią buvo siekiama pakeisti nauju reguliavimu, neatitiko nuoseklios mokesčių institucijų administracinės praktikos, o ši nauja praktika turėjo retroaktyvų poveikį ir jau nagrinėjamiems mokestiniais ginčams; (2) naujas reguliavimas buvo priimtas sąlyginai greitai – per pusantų metų nuo kasacinio teismo sprendimo; (3) nebuvo pagrindo manyti, kad nauju reguliavimu, kuriuo buvo siekiama įtvirtinti iki naujos teismų praktikos taikytą administracinę praktiką buvo nepaisyta teisinio tikrumo – priešingai, atsižvelgdamas į netikėtą teismų praktikos pokytį, įstatymų leidėjas siekė šį tikrumą užtikrinti, atkurdamas iki tol buvusią administracinę praktiką, kuri buvo taikoma tuo metu, kai pareiškėjas inicijavo ginčą teisme (pareiškėjas kreipimosi į teismą metu negalėjo žinoti ar tikėtis, kad jam bus taikomas minėtas senaties terminas); (4) kai pareiškėjas kreipėsi į pirmosios instancijos teismą, senaties terminas nebuvo suėjęs ir jis (iki naujo reguliavimo įsigaliojimo) pagal naują ir netikėtą teismų praktiką suėjo tik laukiant bylos nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme.

Atsižvelgdamas į specifines bylos aplinkybes, Teismas konstatavo, kad siekiais kovoti su plataus masto mokesčių sukčiavimu (vengimu), užtikrinti mokesčių mokėtojų lygybę ir panaikinti kasacinio teismo sprendimo pasekmes, siekiant užtikrinti teisinį tikrumą atkuriant nuoseklią administracinę praktiką, atspindėtą dominuojančioje žemesnės instancijos teismų jurisprudencijoje, grindžiama ir numatoma aptariama įstatymų leidėjo intervencija buvo pateisinama įtikinamu viešuoju interesu.

Išvada: pripažinta, kad Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis pažeista tik tiek, kiek nacionaliniuose teismuose nepagrįstai ilgai truko procesas (ilgiau nei 13 metų).

41 straipsnis: konstatuota, kad pažeidimo pripažinimas yra pakankamas neturtinei žalai atlyginti.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. lapkričio 29 d. sprendimas byloje

Cela prieš Albaniją

(pareiškimo Nr. 73274/17, svarbos lygis – 2)

Dėl atsisakymo priimti konstitucinį skundą dėl praleisto termino, kuris pradėtas taikyti po skundo padavimo

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjo apeliacinis skundas civilinėje byloje, kurioje jis buvo atsakovas, Aukščiausiojo Teismo atmestas 2016 m. lapkričio 11 d. sprendimu. 2017 m. birželio 2 d. pareiškėjas pateikė konstitucinį skundą Konstituciniam Teismui, kuris šio teismo sprendimu buvo nepriimtas, nustačius, jog pareiškėjas praleido keturių mėnesių skundo padavimo terminą, skaičiuojamą nuo Aukščiausiojo Teismo sprendimo priėmimo. Naujas keturių mėnesių terminas įvestas 2016 m. lapkričio 6 d. įstatymu.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas pažymėjo, kad teisė kreiptis į Konstitucinį Teismą nagrinėtu atveju buvo suvaržyta tuo, kad skundo padavimo terminas 2016 m. lapkričio 6 d. įstatymu buvo sutrumpintas nuo dvejų metų iki keturių

mėnesių. Teismas pažymėjo, kad konstitucinis skundas buvo paduotas skundžiant galutinį teismo sprendimą ir ginčijant kitus aktus, o Konstituciniam Teismui suteikta kompetencija galutinį teismo sprendimą ar ginčijamus aktus panaikinti bei perduoti ginčą žemesnės instancijos teismui arba ginčo situaciją ištaisyti kitokiu būdu. Nors teismas pripažino, kad termino sutrumpinimu teisėtai siekta stiprinti teisinį tikrumą bei užtikrinti, jog bylų nagrinėjimas neužsitęstų pernelyg ilgai, taip pat kalbėdamas apie proporcingumą, nurodė, kad naujo termino taikymas gautoms byloms pats savaime nėra Konvencijos 6 straipsnio 1 daliai prieštaraujantis veiksmas, visgi vertino, kad šiuo atveju svarbu nustatyti, ar skundo padavimo termino sutrumpinimas pareiškėjui iš anksto buvo žinomas ir numatytas, bei tai, ar sutrumpinto skundo padavimo termino pažeidimo pasekmės šiuo atveju nebuvo neproporcingos.

Įstatymo pakeitimai, susiję su termino sutrumpinimu, nagrinėtu atveju buvo oficialiai publikuoti 2016 m. lapkričio 8 d. Įstatymas numatė, kad naujas sutrumpintas keturių mėnesių terminas taikytinas nuo 2017 m. kovo 1 d. Pareiškėjo supratimu, šis terminas turėjo būti taikomas po 2017 m. kovo 1 d. priimtiems galutiniams teismo sprendimams, tačiau Konstitucinis Teismas jį taikė visoms byloms, kai sprendimas, dėl kurio paduotas konstitucinis skundas, buvo priimtas per keturis mėnesius iki 2017 m. kovo 1 d. Konstitucinis skundas paprastai būdavo paduodamas dėl Aukščiausiojo Teismo sprendimų, priimamų baudžiamojo, civilinio proceso tvarka ar administracinėje teisenoje, bet įstatymo pakeitime nebuvo specialiai aptarta, ar keturių mėnesių terminas taikytinas tipiniams galutiniams sprendimams, priimtiems po 2017 m. kovo 1 d., ir tai, teismo vertinimu, įnešė tam tikro neapibrėžtumo.

Teismas pritarė, kad teisė į teismą nėra pažeidžiama, jeigu aiškumo stokojanti teisės norma jau yra taikyta konkrečioje byloje, kuri yra paskelbta bei prieinama teisės adresatams ir kurioje pakankamai tiksliai pateikiamas taikomos normos turinys taip, kad pareiškėjai (jeigu reikalinga, pasitelkdami kvalifikuotą teisinę pagalbą) galėtų prognozuoti savo elgesį pagal šią teisės normą. Todėl nuosekli teismų praktika ir jos sekimas paprastai turėtų patenkinti teisės prognozuotumo kriterijų. Teismas pažymėjo, kad teisės aktų pakeitimai pradeda galioti po tam tikro periodo (*vacatio legis*), kuris leidžia visiems suinteresuotiems asmenims susipažinti su daromais teisės pakeitimais. Nagrinėtu atveju aktualus teisės akto pakeitimas buvo ne visiškai aiškus, todėl, pasak Teismo, Konstitucinis Teismas turėjo pareigą išaiškinti, kaip skaičiuoti naują sutrumpintą skundo padavimo terminą. Kadangi įstatymo pakeitimas buvo visiškai naujas, akivaizdu, kad šiuo atveju Konstitucinis Teismas negalėjo dar būti pateikęs kokio nors išaiškinimo. Konkrečiai kalbant, atsižvelgiant į laikotarpį nuo 2016 m. lapkričio 23 d., t. y. praėjus penkiolikai dienų nuo oficialaus įstatymo pakeitimo paskelbimo, iki 2017 m. birželio 29 d., kai Konstitucinis Teismas atsisakė priimti pareiškėjo skundą, įstatymo pakeitimo taikymo praktika pareiškėjui teikiant skundą Konstituciniam Teismui dar nebuvo aiški. Dėl to ir Konstitucinio Teismo požiūris į termino skaičiavimą skundams, kurie paduodami dėl visų Aukščiausiojo Teismo sprendimų, priimtų tarp 2016 m. lapkričio 1 d. ir 2017 m. kovo 1 d., negalėjo būti vertinamas kaip susiformavusi praktika, kuri turėjo būti žinoma pareiškėjui. Atitinkamai negalima sakyti, kad pareiškėjas neprotingai tikėjosi, kad naujas terminas taikytinas tik skundams dėl Aukščiausiojo Teismo sprendimų, priimtų po 2017 m. kovo 1 d. Be to, pareiškėjo teisės normos interpretacija neatrodė prieštaraujanti pakeitimų formulavimui. Vadinasi, Konstitucinio Teismo elgesys taikant procedūrinį apribojimą pareiškėjui nebuvo aiškus ir nuspėjamas, todėl neatitiko teisinio tikrumo principo. Juolab kad joks pareiškėjo elgesys negalėjo pateisinti to, kad šio teisinio netikrumo pasekmių našta tektų pareiškėjui. Tokiu būdu buvo pažeista teisinga pusiausvyra tarp, viena vertus, teisėto tikslo užtikrinti formalių kreipimosi į Konstitucinį Teismą sąlygų laikymąsi ir, kita vertus, teisės kreiptis į Konstitucinį Teismą. Taigi pareiškėjo konstitucinio skundo nepriėmimas kaip paduoto praleidus keturių mėnesių terminą nesant aiškios teisės normos bei suformuotos praktikos, laikytinas pareiškėjo teisės kreiptis į Konstitucinį Teismą pažeidimu.

Išvada: Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimas (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. lapkričio 29 d. sprendimas byloje
Balan prieš Moldovos Respubliką (Nr. 2)
(pareiškimo Nr. 49016/10, svarbos lygis – 2)

Dėl galutinio sprendimo išaiškinimo

Faktinės aplinkybės

Nors 2001 m. sprendimu pareiškėjui pirmosios instancijos teismas priteisė žalos atlyginimą, šis sprendimas vėliau buvo panaikintas aukštesnių teismo instancijų, dėl ko pareiškėjas EŽTT laimėjo bylą prieš valstybę dėl Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies ir Protokolo Nr. 1 1 straipsnio pažeidimų. Pareiškėjui buvo priteista 5 000 Eur turtinei ir neturtinei žalai atlyginti bei 2 000 Eur kaštams ir išlaidoms padengti (juos Vyriausybė pareiškėjui sumokėjo 2008 m. liepos 2 d.). 2008 m. liepos 15 d. pareiškėjui pasikreipus į Aukščiausiąją Teismą su prašymu atnaujinti procesą jo byloje, teismas jį tekino, panaikino apeliacinio teismo sprendimą ir paliko galioti minėtą 2001 m. sprendimą, kuriuo bendra jam priteista suma tuo metu atitiko maždaug 13 900 Eur. Byloje dalyvavęs atsakovo atstovas neprašė teismo išskaičiuoti kokią nors sumą iš galutinės priteistos sumos.

Aukščiausiajam Teismui atmetus ministerijos prašymą atnaujinti procesą (esą šalies teismai neturėjo teisinio pagrindo priteisti kompensacijos), ministerija paprašė paaiškinti 2008 m. sprendimo vykdymo tvarką, kadangi sprendime nebuvo aiškiai nurodyta, ar priteista suma turėtų būti patikslinta atsižvelgiant į jau sumokėtus 5 000 Eur. Aukščiausiasis Teismas paaiškino, kad paliktas galioti 2001 m. sprendimas turi būti vykdomas išskaičiuojant pareiškėjui priteistą 5 000 Eur sumą. Galiausiai 2010 m. pareiškėjui išmokėta maždaug 8 900 Eur.

Pareiškėjas, remdamasis Konvencijos 6 straipsniu, kreipėsi į Teismą teigdamas, kad Aukščiausiasis Teismas, išaiškindamas ir faktiškai pakeisdamas 2008 m. sprendimą, pažeidė teisinio tikrumo principą.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

EŽTT priminė, kad teisinis tikrumas suponuoja pagarbą *res judicata*, t. y. teismo sprendimų galutinumo, principui. Pabrėžta, kad atsakovė nacionalinėje byloje, nors ir buvo atstovaujama teismo posėdyje ir žinojo apie teismo sprendimą, neprašė išskaičiuoti 5 000 Eur, kurie jau buvo sumokėti, iš galutinės priteistos sumos. Todėl leidimas jai pateikti šį klausimą po to, kai sprendimas įsiteisėjo, buvo užslėptas apeliacinis skundas. Be to, pateiktas teismo sprendimo paaiškinimas reikšmingai paveikė pareiškėjui priteistą sumą (nuo 13 900 Eur iki 8 900 Eur, t. y. maždaug 36 proc. sumažino priteistą sumą), todėl jis peržengė įprasto aiškinimo ar kanceliarinių ar teisminių klaidų ištaisymo ribas ir turėjo poveikį, nesuderinamą su teisinio tikrumo principu, garantuojamu Konvencijos 6 straipsnyje.

Pagal 2008 m. galutinį sprendimą pareiškėjas turėjo „nuosavybę“ Konvencijos Protokolo Nr. 1 1 straipsnio prasme, todėl, kai išaiškinus jo vykdymo tvarką neteko dalies šio turto (t. y. 5 000 Eur), buvo įsikišta į jo nuosavybės teisę. Nors Vyriausybės argumentas, kad pareiškėjui galėjo būti du kartus išmokėta kompensacija už tą patį, nėra visiškai nepagrįstas, Aukščiausiasis Teismas turėjo visus duomenis, įskaitant EŽTT priimtą sprendimą, ir nusprendė neišskaičiuoti jokios sumos iš pareiškėjo naudai priimto sprendimo. Nesant jokių požymių, kad netinkamai įvykdytas teisingumas, reikia laikytis šio sprendimo galutinumo.

Kadangi prašymas išaiškinti 2008 m. sprendimą šiuo atveju prilygo paslėptam apeliaciniam skundui, jį patenkindamas Aukščiausiasis Teismas pažeidė teisinio saugumo principą ir pakeitė galutinę teisinę situaciją, dėl ko pareiškėjas prarado turtą. Atitinkamai, buvo pažeistas Konvencijos Protokolo Nr. 1 1 straipsnis.

Išvada: nustatytas Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies ir Protokolo Nr. 1 1 straipsnio pažeidimas (vienbalsiai).

41 straipsnis: pareiškėjui priteista 1 500 Eur neturtinės žalos suma ir 400 Eur patirtoms išlaidoms atlyginti.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. gruodžio 15 d. sprendimas byloje

Rutar ir Rutar Marketing d.o.o. prieš Slovėniją

(pareiškimo Nr. 21164/20, svarbos lygis – 2)

Dėl nacionalinio teismo nemotyvuoto atsisakymo kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo

Faktinės aplinkybės

Apžvelgiamoje byloje Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimas vienbalsiai konstatuotas nacionaliniam teismui nepagrindus atsisakymo pagal pagrindinės bylos šalių prašymą kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą (toliau – Teisingumo Teismas) dėl prejudicinio sprendimo priėmimo.

Apžvelgiamoje byloje pareiškėjams (įmonei ir jos rinkodaros direktoriui) nedidelio nusižengimo procedūros metu buvo skirtos atitinkamai 3 000 Eur ir 300 Eur baudos dėl vartotojus klaidinančios komercinės praktikos, susijusios su produktų reklama. Pareiškėjai su skundu kreipėsi į Slovėnijos (Nova Gorica) teismą, nurodydami, kad atitinkama praktika, už kurią Slovėnijoje jie buvo nubausti, yra leidžiama kai kuriose kitose ES valstybėse narėse, taip pat pagal Teisingumo Teismo praktiką, o nacionalinės Slovėnijos teisės normos yra nesuderinamos su ES teise. Atitinkamai, pareiškėjai Nova Gorica teismo prašė kreiptis į Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo, išaiškinant nagrinėtos pagrindinės bylos kontekste aktualios ES direktyvos normą, tačiau šis pareiškėjų skundą atmetė, be kita ko, apskritai nepasisakydamas dėl jų pateikto prašymo kreiptis į Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo. Pareiškėjai pateikė konstitucinį skundą, grindžiamą Konvencijos 6 straipsniu bei konstitucine teise į vienodą teisių apsaugą, tačiau jis buvo atmestas, konstatavus, kad pareiškėjai nepateikė argumentų, kodėl iš esmės nepriimtinas jų konstitucinis skundas turėtų būti išnagrinėtas išimties tvarka.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Nagrinėdamas pareiškėjų skundą Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies aspektu, Teismas pažymėjo, kad Nova Gorica teismui pateiktas pareiškėjų prašymas kreiptis į Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo buvo aiškiai suformuluotas ir pagrįstas argumentais, be to, susijęs su bent vienu iš pagrindų, kuriais buvo grindžiamas tas nedidelis pažeidimas, už kurį pareiškėjai buvo nubausti. Teismo vertinimu, pareiškėjų prašymas taip pat nebuvo *prima facie* perteklinis, o štai Nova Gorica teismo priimto sprendimo argumentai, anot Teismo, nepaaiškino motyvų, kuriais remdamasis tas teismas sprendė atmesti pareiškėjų prašymą kreiptis į Teisingumo Teismą, ir iš tiesų nepašalino tikimybės, kad šio prašymo buvo tiesiog nepaisyta.

Pagal Nova Gorica teismo sprendimą pareiškėjai neturėjo galimybės ginčyti faktų, nes jų neginčijo kompetentingai institucijai, skyrusiai pareiškėjams baudas. Vis dėlto, Teismo vertinimu, tai nesudaro pagrindo teigti, jog dėl šios aplinkybės pareiškėjų teisiniai argumentai, įskaitant tuos, kurie susiję su jų prašymu kreiptis į Teisingumo Teismą, neišvengiamai tapo nereikšmingais arba pertekliniais.

Galiausiai Teismas pažymėjo, kad Vyriausybė neteigė, jog skundas Konstituciniam Teismui, turinčiam jurisdikciją spręsti tokias bylas tik išimtiniais atvejais, turėtų būti laikomas teismine gynybos priemone pagal nacionalinę teisę, Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 267 straipsnio prasme. Tai lėmė išvadą, kad Nova Gorica teismas (kuris buvo pirmoji instancija ir vienintelis teismas, nagrinėjęs pareiškėjų bylą iš esmės), privalėjo motyvuoti savo atsisakymą kreiptis į Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo, žinoma, atsižvelgiant į Teisingumo Teismo praktikoje numatytas išimtis. Tačiau nei Nova Gorica teismas, nei Konstitucinis Teismas pareiškėjų prašymo priimti prejudicinį sprendimą ar kitų jų teisinių argumentų apskritai nenagrinėjo.

Išvada: Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimas (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#)

TEISĖ Į PRIVATAUS IR ŠEIMOS GYVENIMO GERBIMĄ (8 straipsnis)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. liepos 7 d. sprendimas byloje

Chocholáč prieš Slovakiją

(pareiškimo Nr. 81292/17, svarbos lygis – 2)

Dėl bendro ir absoliutaus draudimo kaliniams turėti pornografinę medžiagą, nenumatant galimybės įvertinti šio draudimo proporcingumą kiekvienu individualiu atveju

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas, atlikdamas laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmę kalėjime, buvo laikomas vienas kameroje ir jam buvo taikomas maksimalus saugumo režimas. Įprastinės kratos metu pareiškėjo kameroje buvo rastas populiarus savaitinis žurnalas, kurio viduje įklijuotos nuotraukos su suaugusiesiems skirtu atviro pobūdžio turiniu. Pareiškėjas teigė, o valdžios institucijos to neginčijo, kad nuotraukos buvo iškirptos iš suaugusiesiems skirtų žurnalų, kurie laisvai prieinami spaudos platinimo tinkle, ir kad juose buvo vaizduojamas „klasikinis“ suaugusiųjų heteroseksualus seksas.

Remiantis Slovakijos Kalėjimo bausmių vykdymo įstatymu, minėta medžiaga buvo pripažinta pornografinė ir keliančia grėsmę moralei, todėl paimta iš pareiškėjo ir jis pripažintas kaltu padaręs drausminį nusižengimą, už ką jam skirtas papeikimas. Pareiškėjas nesėkmingai bandė nuginčyti jam skirtą drausminę nuobaudą, jo konstitucinis skundas taip pat buvo atmestas.

Galutiniame sprendime Slovakijos Konstitucinis Teismas, be kita ko, konstatavo, kad teisiniame reguliavime įtvirtintas draudimas buvo absoliutus ir nepaliko vietos individualių interesų derinimui. Konstitucinis Teismas pripažino, kad kalėjimo kontekstas specifinis tuo, jog pareiškėjas buvo visiškai izoliuotas nuo priešingos lyties asmenų, taigi ir nuo bet kokio intymaus kontakto su jais, todėl pornografija galėtų tapti autoerotinio pasitenkinimo stimulu, tačiau pabrėžė, kad tai taip pat gali paskatinti seksualinius ir smurtinius nusikaltimus.

Pareiškėjas EŽTT pateiktoje peticijoje skundėsi dėl drausminės nuobaudos, kuri jam buvo skirta už nurodytos medžiagos turėjimą. Teismas sprendė, kad pareiškėjo skundas turi būti nagrinėjamas pagal Konvencijos 8 straipsnį.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas pakartojo savo praktikoje išvystytą principą, kad ribojant įkalintų asmenų laisvę jie toliau naudojami kitomis pagrindinėmis Konvencijoje įtvirtintomis teisėmis ir laisvėmis. Šių teisių ribojimai gali būti pateisinami, siekiant užtikrinti saugumą ar išvengti nusikaltimų bei neramumų, tačiau bet koks ribojimas turi būti pagrįstas kiekvienu konkrečiu atveju. Konvencijos sistemoje, kur tolerancija ir platus mąstymas yra pripažinti demokratinės visuomenės bruožais, nėra vietos automatiniam teisių atėmimui, grindžiamam vien tuo, kas gali įžeisti viešąją nuomonę.

Teismas pabrėžė, kad aplinkybė, jog atitinkamoje kalėjimų sistemoje, kurioje pareiškėjas atliko laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmę, nebuvo leidžiami susitikimai su sutuoktiniu, yra konteksto, kuriame turi būti vertinamas ginčijamas pareiškėjo gebėjimo gyventi seksualinį gyvenimą apribojimas, dalis. Byloje nebuvo ginčijama, kad pareiškėjas laikė spausdintinę medžiagą, kuri galėjo būti naudojama kaip autoerotinis stimulatorius jo privataus gyvenimo sferoje. Taigi byloje nekilo jokių pozityvių įsipareigojimų, susijusių su šia teise, nei apskritai, nei *in concreto* klausimo. Teismas pažymėjo, kad tokios medžiagos turėjimas paprastai neprieštarauja valstybės atsakovės įstatymams. Tačiau konkrečioje pareiškėjo situacijoje tai buvo draudžiama taikant nacionalinę taisyklę, pagal kurią tokia medžiaga buvo konfiskuota ir pareiškėjui skirta drausminė nuobauda. Šiomis aplinkybėmis Teismas sprendė, kad bylos faktai patenka į Konvencijos 8 straipsnyje numatytos teisės į privataus gyvenimo gerbimą materialiąją taikymo sritį, o minėtos medžiagos paėmimas iš pareiškėjo ir drausminės nuobaudos už jos turėjimą skyrimas buvo kišimasis į šią teisę.

Teismas nustatė, kad minėtas ribojimas buvo numatytas pagal įstatymą, tačiau išreiškė abejones, ar ginčijama priemonė iš tikrųjų buvo siekiama kurio nors iš Vyriausybės nurodytų teisėtų tikslų – moralės apsaugos, pažeidimų prevencijos ar kitų asmenų teisių bei laisvių apsaugos. Šiuo aspektu Teismas pažymėjo, kad pareiškėjui drausminė nuobauda buvo skirta už ginčijamos medžiagos, kurią jis laikė tik savo asmeniniams tikslams, turėjimą, ir nebuvo jokių požymių, kad ši medžiaga buvo skirta ar galėjo būti perduota kitiems asmenims. Todėl tiek, kiek moralės, tvarkos ir kitų asmenų teisių bei laisvių sąvokos suponuoja trečiųjų asmenų dalyvavimą, jos neatrodo reikšmingos šios bylos faktinėms aplinkybėms. Vis dėlto, Teismas nemanė, kad šiuo klausimu būtina laikytis galutinės pozicijos, nes bet kuriuo atveju ginčijama priemonė nebuvo būtina demokratinėje visuomenėje.

Teismas pažymėjo, kad šiuo atveju Slovakijos Konstitucinis Teismas pripažino, jog aptariamasis ribojimas buvo absoliutus. Taip pat pripažinta, kad medžiagos su atviro pobūdžio turiniu turėjimas kalėjimo kontekste privatų suinteresuoto asmens interesą supriešina viešajam interesui. Kiek tai susiję su pirmuoju, Konstitucinis

Teismas, turėdamas omenyje, kad įkalinimas reiškia visišką intymaus kontakto su priešinga lytimi nebuvimą, pripažino, jog pornografija gali būti autoerotinio pasitenkinimo stimulus.

Šiuo aspektu EŽTT papildomai atkreipė dėmesį į tai, kad konkrečiai pareiškėjo individualioje situacijoje, atsižvelgiant į jam skirtos laisvės atėmimo bausmės pobūdį ir Slovakijos kalėjimų sistemos organizavimą, bet kokio tiesioginio intymaus kontakto nebuvimas buvo ilgalaikis, jei ne nuolatinis. Byloje nebuvo jokių požymių, kad pareiškėjas kada nors buvo nuteistas už seksualinį nusikaltimą arba kentėtų nuo kokios nors būklės, kai aptariama medžiaga galėtų sukelti jo smurtinį ar kitokį netinkamą elgesį. Be to, nebuvo jokių užuominų, kad pareiškėjo turėtoje medžiagoje buvo kokių nors įstatymo draudžiamų elementų. Priešingai, tokio pobūdžio medžiaga buvo lengvai prieinama suaugusiems įprastinėse spaudos platinimo vietose tiek valstybėje atsakovėje, tiek už jos ribų. Medžiaga buvo laikoma pareiškėjo privačioje erdvėje ir buvo skirta išimtinai jo asmeniniam bei privačiam naudojimui šioje sferoje, konkrečiai – jo kameroje, kurioje jis buvo laikomas vienas.

Šiame kontekste Teismas sprendė, kad santykinai nedidelis pareiškėjui skirtos drausmės nuobaudos griežtumo laipsnis nėra lemiamas veiksnys, nes problemos esmė yra pats draudimas, o ne sankcija. Be to, jei minėtas draudimas būtų pažeistas pakartotinai, sankcija būtų griežtesnė.

Dėl viešojo intereso, o konkrečiai – moralės apsaugos, Teismas pažymėjo, kad Susitariančiųjų Šalių teisinėje ir socialinėje santvarkoje neįmanoma rasti vieningos europinės moralės sampratos. Todėl nacionalinės valdžios institucijos iš principo gali geriau apibrėžti tikslų šių reikalavimų turinį, taip pat atitinkamą „ribojimų“ ar „sankcijų“ šiems reikalavimams užtikrinti „būtinumą“. Taigi Susitariančiųjų Šalių vertinimo laisvė, susijusi su moralės apsaugos priemonėmis, yra plati. Tačiau bet koks Konvencijoje įtvirtintų kalinių teisių apribojimas negali būti grindžiamas vien tuo, kas žveistų viešąją nuomonę.

Kiek tai susiję su pažeidimų prevencija kalėjime ir kitų asmenų teisių bei laisvių apsauga, Teismas pažymėjo, kad byloje nebuvo pateikta jokių konkrečių pavyzdžių, patvirtinančių teiginį, jog suaugusiems skirto turinio turėjimas, kaip pareiškėjo atveju, kėlė realią riziką nurodytoms vertybėms. Dėl laisvės atėmimo bausmės siekiamų reabilitacijos ir reintegracijos tikslų Teismas pastebėjo, kad tai pripažįstama nacionaliniu lygmeniu ir kaliniams draudžiama laikyti su šiais tikslais nesuderinamus daiktus. Tačiau sprendžiant dėl drausmės nuobaudos už ginčijamos medžiagos turėjimą skyrimo pareiškėjui šiuo konkrečiu pagrindu nacionaliniame procese nebuvo remtasi.

Galiausiai, nebuvo užtikrinta konkuruojančių individualių ir viešųjų interesų pusiausvyra, kadangi nebuvo įstatyminės galimybės atsižvelgti į jokių individualių interesus, o kalėjimo administracija praktiškai negalėjo diferencijuotai nagrinėti kiekvieną individualų atvejį. Slovakijos Konstitucinis Teismas taip pat pripažino, kad jis neturi teisės spręsti problemos reaguodamas į individualų pareiškėjo skundą, darant prielaidą, jog įstatymų leidėjas savo priimtus teisės aktus būtų pagrindęs reikiamu ekspertiniu vertinimu. Tačiau ši prielaida nebuvo pagrįsta jokių faktiniu ekspertiniu vertinimu.

Taigi, aptariamas ribojimas buvo bendro pobūdžio ir absoliutus, neleidžiantis įvertinti jo proporcingumo konkrečiu individualiu atveju. Teismas sprendė, kad tokio vertinimo trūkumas tiek įstatymų leidybos lygmeniu, tiek dėl pareiškėjo individualaus atvejo nepateko į priimtinas vertinimo laisvės ribas, todėl nebuvo pasiekta teisinga pusiausvyra tarp konkuruojančių viešųjų ir privačių interesų. Atsižvelgiant į tai, konstatuotas Konvencijos 8 straipsnio pažeidimas.

Išvada: nustatytas Konvencijos 8 straipsnio pažeidimas (5 balsais prieš 2).

41 straipsnis: priteistas 2 600 Eur neturtinės žalos atlyginimas.

Pateiktos dviejų teisėjų atskirosios nuomonės.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. rugsėjo 15 d. sprendimas byloje

Stanislav Lutsenko prieš Ukrainą (Nr. 2)

(pareiškimo Nr. 483/10, svarbos lygis – 2)

Dėl drausminių nuobaudų, dėl kurių nustatomas griežtesnis kalinimo režimas, skyrimo ir pakartotino asmens perkėlimo į kitas kalinimo įstaigas, nesant tam teisinio pagrindo

Faktinės aplinkybės

2008 metais byloje *Lutsenko prieš Ukrainą*, pareiškimo Nr. 30663/04, Teismas konstatavo, kad nacionalinis teismo procesas pareiškėjo byloje, kurioje jis buvo nuteistas už žmogžudystę, pažeidė Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 dalį. Šio sprendimo paskelbimo metu pareiškėjas atliko septintuosius jam skirtos trylikos metų laisvės atėmimo bausmės metus kalėjime, kuris buvo nutolęs nuo jo namų 18 km. Pareiškėjas dirbo kalėjimo vyriausiuoju virėju ir tęsė studijas universitete. Jis vienuolika kartų buvo skatintas kalėjimo administracijos už gerą elgesį ir nuo 2008 m. sausio mėn. buvo laikomas lengviausio režimo sąlygomis, kai jam buvo leidžiama laikinai išvykti už kalinimo įstaigos ribų ir susitikti su šeima. Pareiškėjui taip pat buvo leista dėvėti civilius drabužius, laikyti pinigus ir kitus vertingus daiktus. Šis režimas paprastai buvo taikomas prieš paleidimą į laisvę.

Po nurodyto Teismo sprendimo paskelbimo pareiškėjui buvo skirtos kelios drausminės nuobaudos, dėl ko jo kalinimo režimas pakeistas į griežtesnį ir pareiškėjui nebebuvo leidžiama laikinai išvykti už kalinimo įstaigos ribų, neišioti civilius drabužius ar laikyti pinigus. Vėliau pareiškėjas tris kartus buvo perkeltas į kitus kalėjimus, esančius toliau nuo jo namų (atitinkamai 450 km, 72 km ir 1 390 km).

Pareiškėjas ginčijo jam skirtas drausmines nuobaudas ir dalį jų prokuratūra panaikino. 2011 m. gegužės mėn. nacionalinis teismas pareiškėjo atžvilgiu taikė lygtinį paleidimą, savo sprendimą grįsdamas pavyzdingu pareiškėjo elgesiu kalinimo metu, ir įpareigojo jį nedelsiant paleisti į laisvę. Nors šis sprendimas buvo panaikintas, bylą grąžinus nagrinėti iš naujo nacionalinis teismas dar kartą nurodė pareiškėją paleisti anksčiau laiko. 2011 m. gruodžio mėn. pareiškėjas buvo paleistas į laisvę.

Pareiškėjas skundėsi, kad Teismui 2008 metais byloje *Lutsenko prieš Ukrainą* priėmus jam palankų sprendimą, jo kalinimo sąlygos buvo tyčia bloginamos skiriant drausmines nuobaudas ir perkeltiant jį į kitas kalinimo įstaigas. Teismas sprendė, kad šis skundas turi būti nagrinėjamas pagal Konvencijos 8 straipsnį.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas priminė savo praktikoje išplėtotą principą, kad ribojant įkalintų asmenų laisvę, jie toliau naudojami visomis pagrindinėmis Konvencijoje įtvirtintomis teisėmis ir laisvėmis, išskyrus teisę į laisvę. Taip pat, kad kalinimui, kaip ir bet kuriai kitai asmens laisvę ribojančiai priemonei, neišvengiamai yra būdingi tam tikri privataus ir šeimos gyvenimo gerbimo apribojimai. Tačiau bet koks asmens teisės į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą ribojimas turi būti „nustatytas įstatyme“, juo turi būti siekiama vieno ar keleto teisėtų tikslų pagal Konvencijos 8 straipsnio 2 dalį ir jis turi būti „būtinai demokratinėje visuomenėje“ tokio ribojimo proporcingumo siekiamais tikslams prasme.

Teismas pažymėjo, kad šiuo atveju pareiškėjo atžvilgiu taikytos priemonės labai reikšmingai paveikė kasdienį jo gyvenimą kalėjime. Pavyzdžiui, pareiškėjui nebebuvo leidžiama laikinai išvykti už kalinimo įstaigos ribų ir susitikti su šeima, laikyti pinigus ar dėvėti civilius drabužius. Taigi buvo apribota pareiškėjo teisė į privataus gyvenimo gerbimą, todėl taikytinas Konvencijos 8 straipsnis. Teismo vertinimu, ginčijamos priemonės laikytinos kišimusi į pareiškėjo privatų gyvenimą ir tuo aspektu, kad jis buvo perkeliamas į skirtingus kalėjimus, esančius atokiaose vietose.

Spręsdamas, ar toks kišimasis buvo teisėtas, Teismas atkreipė dėmesį, kad iki 2008 metais paskelbiant Teismo sprendimą byloje *Lutsenko prieš Ukrainą* pareiškėjas kalėjimo vadovybės buvo daug kartų skatintas už gerą elgesį ir jam buvo taikomas lengviausias kalinimo režimas. Tačiau iškart po minėto sprendimo paskelbimo pareiškėjas du kartus buvo patalpintas į bausmės izoliatorių nuo dešimties iki penkiolikos parų už kalėjimo taisyklių pažeidimus, o vėliau jo kalinimo režimas pakeistas į griežtesnį. Pagal nacionalinį teisinį reguliavimą pakeisti kalinimo režimą buvo galima tik dėl šurkštaus kalėjimo taisyklių pažeidimo, tačiau Vyriausybė neteigė, kad nusižengimai, už kuriuos pareiškėjui skirtos šios sankcijos ir vėliau pritaikytas griežtesnis kalinimo režimas (nebuvimas darbo vietoje ir mobiliojo telefono turėjimas), yra šurkštūs pažeidimai taikytinos nacionalinės teisės prasme.

Dėl pareiškėjo perkėlimo į kitas kalinimo įstaigas Teismas pažymėjo, kad iš pradžių pareiškėjas bausmę atliko kalėjime, esančiame 18 km nuo jo namų. Tačiau po 2008 metų Teismo sprendimo 2009–2011 metais jis buvo perkeltas į tris skirtingus kalėjimus, esančius 72–1 390 km atstumu nuo jo namų, nors pagal nacionalinę teisę kalinių perkėlimas buvo leidžiamas tik esant išskirtinėms aplinkybėms.

Teismas pažymėjo, kad šalys nepateikė atitinkamų dokumentų, kuriais remiantis pareiškėjas buvo patalpintas į bausdos izoliatorių, jo kalinimo režimas pakeistas į griežtesnį ir 2009–2011 metais jis tris kartus perkeltas į kitas kalinimo įstaigas, kopijū, o Vyriausybė pripažino, kad „kai kurios sankcijos“ vėliau prokuroro

buvo pripažintos neteisėtomis. Vienintelis Teismo turimas dokumentas, kuriame aptariamos pareiškėjui skirtos sankcijos ir jo perkėlimai į kitas kalinimo įstaigas, buvo 2011 m. gegužės mėn. nacionalinio teismo sprendimas, kuriuo pirmą kartą nurodyta paleisti pareiškėją anksčiau laiko. Šiame sprendime pareiškėjui skirtos sankcijos apibūdintos kaip „nepagrįstos ir nesuprantamos“, paskirtos už „nesuprantamus, dviprasmiškus, abejotinus pažeidimus – atsižvelgiant į jo pavyzdinę elgesį“. Taip pat pabrėžtas išskirtinis kalinių perkėlimo pobūdis, nurodant, kad „net ir didžiausi kalėjimo taisyklių pažeidėjai atlieka bausmę viename kalėjime“.

Sprendime nurodyta, kad prokuroras pareiškėjui skirtas sankcijas panaikino kaip šališkas ir nepagrįstas, o vėliau vienos iš kalinimo įstaigų vadovas taip pat panaikino sankcijas po vidinio patikrinimo, kurio metu nustatyta, kad jos nepagrįstos ir neteisėtos. Nors šis teismo sprendimas buvo panaikintas, o byla perduota nagrinėti iš naujo, tai neturėjo įtakos minėtų prokuroro ir kalinimo įstaigos vadovo sprendimų, kuriais sankcijos buvo panaikintos kaip nepagrįstos ir neteisėtos, pagrįstumui. Be to, bylą išnagrinėjus iš naujo nacionalinis teismas vėl įpareigojo pareiškėją paleisti anksčiau laiko, tokį sprendimą grįsdamas pareiškėjui skirtais pagyrimais už gerą elgesį, teigiamą požiūrį į darbą ir mokslus bei nesant neigiamų pastabų iš paskutinės kalinimo įstaigos administracijos dėl pareiškėjo elgesio ar kalėjimo taisyklių laikymosi. Šis sprendimas, kuriame nebuvo nurodyta, kad 2011 m. gegužės mėn. nacionalinio teismo sprendimo išvados buvo neteisingos, tapo galutiniu.

Teismo vertinimu, nurodytų aplinkybių pakanka daryti išvadą, kad ginčijamos drausminės nuobaudos, dėl kurių pareiškėjui buvo nustatytas griežtesnis kalinimo režimas, taip pat pakartotinas pareiškėjo perkėlimas į kitas kalinimo įstaigas neturėjo teisinio pagrindo. Todėl Teismas sprendė, kad pareiškėjo teisės į privataus gyvenimo gerbimą ribojimas buvo neteisėtas, todėl nurodė, kad nebereikia nustatyti, ar šiuo ribojimu buvo siekiama teisėto tikslo ir, jei taip, ar jis buvo proporcingas siekiamam tikslui. Šiomis aplinkybėmis Teismas konstatavo Konvencijos 8 straipsnio pažeidimą.

Išvada: nustatytas Konvencijos 8 straipsnio pažeidimas (vienbalsiai).

41 straipsnis: priteistas 4 500 Eur neturtinės žalos atlyginimas.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje

G. T. prieš Graikiją

(pareiškimo Nr. 37830/16, svarbos lygis – 2)

Dėl atsisakymo leisti kaliniui aplankyti sergančią motiną ir vėliau dalyvauti jos laidotuvėse vien dėl to, kad tam reikalinga palyda ir būtų viršytas maksimalus išvykos už įkalinimo įstaigos ribų laikas

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas, Graikijos pilietis, būdamas kalėjime 2016 m. birželio 27 d. pateikė prašymą dėl leidimo skubiai aplankyti savo motiną, kuri tuo metu buvo ligoninėje. Pareiškėjas užpildė trumpą standartizuotą prašymo formą, kurioje keliais sakiniais nurodė savo prašymo priežastį, tačiau prokuroras prašymo netenkino, motyvuodamas tuo, jog pareiškėjo išvyka su palyda už įkalinimo įstaigos ribų būtų viršijusi maksimalią įstatymo nustatytą tokios išvykos trukmę, t. y. trukusi ilgiau nei 24 valandas.

2016 m. birželio 30 d. pareiškėjo motina mirė. Tą pačią dieną pareiškėjas pateikė prašymą skubiai leisti jam dalyvauti motinos laidotuvėse, kurios turėjo vykti 2016 m. liepos 5 d., tačiau prokuroras ir šio prašymo netenkino, vadovaudamasis tais pačiais motyvais.

Remdamasis Konvencijos 8 straipsniu, pareiškėjas skundėsi, kad valdžios institucijų atsisakymas patenkinti jo prašymus skubiai leisti aplankyti motiną, kai ji gulėjo ligoninėje, ir vėliau dalyvauti jos laidotuvėse pažeidė jo teisę į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą. Taip pat, remdamasis Konvencijos 13 straipsniu, skaitomu kartu su 8 straipsniu, pareiškėjas skundėsi, kad pagal vidaus teisę nebuvo veiksmingų teisių gynimo priemonių siekiant nuginkčyti minėtus atsisakymus.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Dėl Konvencijos 8 straipsnio pažeidimo

Teismas sprendė, kad atsisakymas leisti kaliniui laikinai išvykti iš kalėjimo aplankyti sergantį giminaitį arba dalyvauti giminaičio laidotuvėse yra jo teisės į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą ribojimas. Nors Konvencijos 8 straipsnis negarantuoja besąlyginės teisės gauti leidimą aplankyti sergantį giminaitį ar dalyvauti laidotuvėse, tačiau valdžios institucijos gali atsisakyti suteikti tokį leidimą tik dėl įtikinamų priežasčių ir jei nepavyksta rasti kito sprendimo (taip pat žr. sprendimą byloje *Guimon prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 48798/14). Nacionalinėms valdžios institucijoms tenka pareiga išnagrinėti kiekvieno tokio joms pateikto prašymo pagrįstumą.

Apžvelgiamu atveju pagal nacionalinę teisę įprastinė išvyka už pataisos įstaigos ribų galėjo būti suteikta tik penktadalį, bet ne mažiau kaip tris mėnesius, laisvės atėmimo bausmės atlikusiems kaliniams. Netenkinant šių sąlygų, skubi išvyka galėjo būti suteikiama ne ilgesniam kaip 24 valandų laikotarpiui šeimos ar su darbu susijusiems poreikiams arba neatidėliotinam, nenumatytam ir išskirtiniam poreikiui patenkinti. Pareiškėjas neatitiko reikalavimų, kad jam būtų suteikta įprastinė išvyka už pataisos įstaigos ribų, bet jis turėjo teisę į skubią išvyką aplankyti savo motiną ligoninėje ir dalyvauti jos laidotuvėse. Tačiau prokuroras abu pareiškėjo prašymus atmetė, motyvuodamas tuo, kad jo išvyka su palyda abiem atvejais būtų viršijusi įstatyme nustatytą maksimalią 24 valandų trukmę. Taigi pareiškėjo teisės į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą ribojimas buvo „nustatytas įstatyme“ ir juo iš esmės buvo siekiama užtikrinti visuomenės saugumą bei užkirsti kelią nusikalstamoms veikoms.

Teismas atsižvelgė į finansinius ir logistinius sunkumus, kylančius dėl palydos leidžiant kaliniui laikinai išvykti už įkalinimo įstaigos ribų, kadangi tiek ligoninė, tiek vieta, kur turėjo vykti pareiškėjo motinos laidotuvės, buvo labai nutolusios nuo pareiškėjo kalinimo vietos. Tačiau EŽTT atkreipė dėmesį, kad prokuroras nepagrindė ir savo sprendime nepateikė jokių motyvų, ypač susijusių su pareiškėjo charakteristika, jo tariamai keliamu pavojumi, bausmės bei nusikalstamos veikos, už kurią pareiškėjas buvo nuteistas, pobūdžiu, dėl kurių nustatė, kad pareiškėjas galėjo išvykti iš kalėjimo tik su palyda. Be to, sprendimuose nebuvo užsiminta apie faktines aplinkybes (pvz., geografinį atstumą, pasirinktą transporto priemonę ar pervežimo kainą), į kurias prokuroras galėjo atsižvelgti atmesdamas pareiškėjo prašymus. Iš sprendimų turinio taip pat nebuvo matyti, kad prokuroras būtų vertinęs įvairius kitus galimus variantus, pavyzdžiui, pervežimą oro transportu, ar kad jis būtų nustatęs, jog toks pervežimas su palyda kainuotų itin brangiai arba dėl kokių nors priežasčių būtų neįmanomas ar sunkiai įgyvendinamas.

Teismas sutiko, kad laiko apribojimas buvo svarbus veiksnys, tačiau pabrėžė, jog pareiškėjas prašymą leisti dalyvauti laidotuvėse pateikė nedelsdamas, suteikdamas valdžios institucijoms penkias dienas organizuoti jo kelionę su palyda. Be to, kalbant apie antrąjį atsisakymą, prokuroras neatsižvelgė į tai, kad pareiškėjas neturėjo galimybės aplankyti savo motiną ligoninėje prieš jos mirtį.

Šiomis aplinkybėmis Teismas konstatavo, kad valdžios institucijos, netenkindamos pareiškėjo prašymų leisti aplankyti jo motiną ligoninėje, o vėliau dalyvauti jos laidotuvėse, savo sprendimų nepagrindė išsamiai individualių aplinkybių vertinimu ir tinkamai nepasvėrė konkuruojančių interesų – pareiškėjo teisės į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą bei būtinybės užkirsti kelią nusikalstamoms veikoms. Taigi byloje nebuvo įrodyta, kad ginčijamas ribojimas buvo „būtinasis demokratinėje visuomenėje“, todėl konstatuotas Konvencijos 8 straipsnio pažeidimas.

Dėl Konvencijos 13 straipsnio, skaitomo kartu su 8 straipsniu, pažeidimo

Teismas nustatė, kad pareiškėjas savo prašymus dėl skubios išvykos galėjo pateikti tik užpildydamas standartizuotą formą, kurioje buvo reikalaujama trumpai apibūdinti prašymo priežastis, o nacionalinė teisė nenumatė jokių teisių gynimo priemonių atmetus tokius prašymus. Taigi sprendimo teisė dėl tokių išvykų buvo palikta kompetentingam prokurorui, kurio sprendimas negalėjo būti peržiūrėtas.

Kalbant apie pareiškėjo teisę raštu kreiptis į bet kurią valstybės instituciją, siekti teisinės gynybos, kreiptis į tarptautines organizacijas ar teisinės pagalbos – šios galimybės buvo aprašytos tik bendrais bruožais ir Teismui neatrodė, kad jos būtų aktualios šioje byloje. Dėl teisės kreiptis į Kalėjimų valdybą ar Pirmosios instancijos baudžiamojo teismo Kaltinimų skyrių ir būti išklaustam už įkalinimo įstaigą atsakingo prokuroro Vyriausybė nepateikė jokių pavyzdžių ir atitinkamų sprendimų. Taigi Vyriausybė neįrodė, kad šios teisės gynimo priemonės suteikė pareiškėjui pagrįstą sėkmės perspektyvą.

Nacionalinė teisė nenumatė jokių teisių gynimo priemonių, kuriomis pareiškėjas būtų galėjęs pasinaudoti ginčydamas prokuroro atsisakymus leisti jam skubiai išvykti ir juos peržiūrėti Konvencijos 8 straipsnio požiūriu. Teismo vertinimu, prokuroro atliktas pareiškėjo prašymų nagrinėjimas be galimybės peržiūrėti sprendimus, kuriais šie prašymai atmesti, negali būti laikomas pakankamu. Atsižvelgęs į tai, Teismas konstatavo, jog buvo pažeistas Konvencijos 13 straipsnis, skaitomas kartu su 8 straipsniu.

Išvada: nustatytas Konvencijos 8 straipsnio ir 13 straipsnio, skaitomo kartu su 8 straipsniu, pažeidimas (vienbalsiai).

41 straipsnis: priteistas 4 000 Eur neturtinės žalos atlyginimas.

[Prieiga internete](#) (prancūzų k.)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. liepos 21 d. sprendimas byloje

Darboe ir Camara prieš Italiją

(pareiškimo Nr. 5797/17, svarbos lygis – Svarbiausios bylos)

Dėl medicininės amžiaus nustatymo procedūros, atliktos nelydimam nepilnamečiui prieglobsčio prašytojui, pažeidžiant Konvencijos 8 straipsnį, bei tokio asmens apgyvendinimo suaugusiųjų užsieniečių priėmimo centre, pažeidusio Konvencijos 3 straipsnį

Faktinės aplinkybės

Atvykęs į Italiją, Gvinėjos pilietis žodžiu paprašė prieglobsčio ir nurodė, kad yra nelydimas nepilnametis. Jam nebuvo suteikta informacija, kaip inicijuoti reikiamą procedūrą dėl prieglobsčio prašymo nagrinėjimo, ir prašymas dėl tarptautinės apsaugos jo byloje registruotas nebuvo. Vienintelės apklausos metu nebuvo įvertintas jo, kaip nepilnamečio, galimas pažeidžiamumas ir specifiniai poreikiai. Pareiškėjas buvo patalpintas nelydimiems nepilnamečiams skirtame užsieniečių centre, bet vėliau buvo perkeltas į suaugusiųjų priėmimo centrą, kuris, pareiškėjo teigimu, buvo perpildytas, jame trūko patalpų ir sveikatos priežiūros. Po mėnesio, siekiant nustatyti pareiškėjo amžių, jam buvo atliktas riešo rentgeno tyrimas, po kurio buvo nuspręsta, kad pareiškėjas yra aštuoniolikos metų pilnametis. Pareiškėjas nebuvo davęs sutikimo atlikti šį tyrimą ir jam nebuvo pateikta atitinkamos medicininės išvados kopija. Medicininėje išvadoje nebuvo nurodyta jokios amžiaus paklaidos, taip pat pareiškėjui nebuvo išduotas joks administracinis ar teismo sprendimas, susijęs su jo amžiaus nustatymo procedūra ir jos rezultatais.

Galiausiai, gavęs advokatų pagalbą, pareiškėjas nedelsdamas nacionaliniam teismui pateikė prašymą paskirti globėją ir pripažinti jo, kaip nelydimo nepilnamečio prieglobsčio prašytojo, teises, garantuojamas pagal Italijos teisės normas. Vis dėlto nei jis, nei jo atstovai informacijos apie tokio prašymo rezultatus negavo. Remdamasis Teismo reglamento 39 taisykle, Teismas taikė laikinąsias apsaugos priemones, todėl pareiškėjas buvo perkeltas į nepilnamečių centrą; jo gyvenimas suaugusiųjų priėmimo centre truko daugiau nei keturis mėnesius.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Konstatuodamas skundo dėl Konvencijos 8 straipsnio pažeidimo priimtinumą, Teismas pažymėjo, kad asmens amžius yra asmens tapatybės nustatymo priemonė ir kad asmens, kuris teigia esąs nepilnametis, amžiaus nustatymo procedūra, įskaitant jos procesines garantijas, yra svarbi, siekiant užtikrinti jam visas teises, kylančias dėl jo, kaip nepilnamečio, statuso. Teismas pabrėžė amžiaus nustatymo procedūrų svarbą migracijos kontekste ir pažymėjo, kad nacionaliniai, ES ir tarptautiniai teisės aktai, reglamentuojantys vaikų teisių apsaugą, pradedami taikyti nuo to momento, kai atitinkamas asmuo identifikuojamas kaip vaikas. Taigi, nustatymas, ar asmuo yra nepilnametis, yra pirmasis žingsnis, siekiant pripažinti jo teises ir imtis visų būtinų globos nustatymo priemonių. Iš tiesų, jeigu nepilnametis klaidingai pripažįstamas pilnamečiu, jo teisės gali būti rimtai pažeidžiamos.

Pareiškėjo skundą, kad valstybė nesiėmė visų būtinų priemonių jam, kaip nepilnamečiui, apsaugoti ir procesinių garantijų, susijusių su jo amžiaus nustatymu, užtikrinti, Teismas nagrinėjo atsižvelgdamas į pozityviuosius valstybės įsipareigojimus pagal Konvencijos 8 straipsnį. Taigi, Teismas siekė išsiaiškinti, ar pagal

Konvencijos 8 straipsnį nacionalinės valdžios institucijos užtikrino procesines garantijas, kylančias iš pareiškėjo, kaip nelydimo nepilnamečio, prašančio tarptautinės apsaugos, statuso.

Teismo vertinimu, valstybių interesus užkirsti kelią bandymams apeiti imigracijos taisyklės neturi atimti iš nepilnamečių užsieniečių, ypač jei jie nelydimi, apsaugos, kurią garantuoja jų statusas. Todėl pagrindinių teisių apsauga ir suvaržymai, sietini su valstybės imigracijos politika, turi būti suderinti. Nagrinėjamu atveju Italijos valdžios institucijos netaikė nepilnamečio amžiaus prezumpcijos principo, kurį Teismas laiko neatsiejamu nelydimo užsieniečio, kuris nurodo esąs nepilnametis, teisės į privataus gyvenimo gerbimą elementu. Nors nacionalinių institucijų atliekamas asmens amžiaus nustatymas gali būti būtinas žingsnis, jei kyla abejonių dėl jo nepilnametystės, prezumpcijos principas reiškia, kad atliekant atitinkamą procedūrą asmeniui turi būti suteikiamos pakankamos procedūrinės garantijos. Pagal nacionalinę ir ES teisę, galiojusią šios konkrečios bylos faktinių aplinkybių metu, tokios apsaugos priemonės aiškiai apėmė teisinio atstovo ar globėjo paskyrimą, galimybę kreiptis į advokatą, taip pat teisę būti informuotam, kai dalyvaujama amžiaus nustatymo procedūroje. Vėliau ES ir tarptautinėje teisėje nustatytos garantijos buvo išplėstos, siekiant užtikrinti holistinę ir daugiadisciplininę amžiaus vertinimo procedūrą ir, Teismo vertinimu, šiuo metu Italijos teisinė sistema, atrodo, visiškai atitinka tokius aukštesnius tarptautinius standartus.

Vis dėlto, atsižvelgęs į bylos faktinių aplinkybių metu susiklosčiusią situaciją, Teismas konstatavo, kad pareiškėjui nebuvo taikomos minimalios procedūrinės garantijos. Laiku nepaskyrus teisinio atstovo ar globėjo pareiškėjo byloje, jis negalėjo tinkamai ir veiksmingai pateikti prieglobsčio prašymo. Pareiškėjui atliktas kairiojo riešo ir plaštakos rentgeno tyrimas, nesuteikus jokios informacijos apie jam atliekamą amžiaus nustatymo procedūrą ir galimas jos pasekmes, jam nebuvo įteikta atitinkama medicininė išvada, kurioje, be kita ko, nebuvo nurodyta jokia amžiaus paklaida, be to nebuvo priimtas joks administracinis ar teismo sprendimas dėl pareiškėjo pripažinimo esant pilnamečiu, kurį jis būtų galėjęs apskųsti; pareiškėjui nebuvo pateikta jokios informacijos dėl jo prašymo teismui suteikti globėją ir pripažinti atitinkamas teises rezultato. Tokias faktines aplinkybes Teismas įvertino, kaip procesinių garantijų trūkumus, dėl kurių pareiškėjas neturėjo reikalingų priemonių prieglobsčio prašymui pateikti ir buvo apgyvendintas perpildytame suaugusiųjų priėmimo centre daugiau nei keturiems mėnesiams. Pastarasis aspektas, Teismo manymu, turėjo paveikti jo teisę į asmeninį tobulėjimą ir užmegzti bei plėtoti santykius su kitais asmenimis. Pasak Teismo, to buvo galima išvengti, jei pareiškėjas būtų buvęs apgyvendintas specializuotame centre arba pas įtėvius. Šias priemones, kurios labiau atitinka Vaiko teisių konvencijos 3 straipsnyje įtvirtintus geriausius vaiko interesus, nacionalinės valdžios institucijos apsvaistė ir galiausiai jas įgyvendino, tačiau tai buvo padaryta praėjus ilgam laikui tarpui ir tik po nurodymo taikyti Teismo reglamento 39 taisyklę. Esant tokioms aplinkybėms, Teismas darė išvadą, kad institucijos nesielgė pakankamai rūpestingai, todėl neįvykdė savo pozityvios pareigos užtikrinti pareiškėjo teisę į privataus gyvenimo gerbimą šioje byloje. Taigi, vienbalsiai spręsta, kad buvo pažeistas Konvencijos 8 straipsnis.

Nagrinėdamas pareiškėjo skundą dėl Konvencijos 3 straipsnio pažeidimo, Teismas atsižvelgė į tai, kad suaugusiųjų priėmimo centras buvo perpildytas, jame nebuvo pakankamai darbuotojų ir buvo sunku gauti medicininę pagalbą. Be to, tam tikras aplinkybes (pareiškėjo apgyvendinimą suaugusiųjų priėmimo centre, ignoruojant jo nurodytą nepilnametystės faktą; Konvencijos 8 straipsnį pažeidžiančios amžiaus nustatymo procedūros atlikimą; pareiškėjo laikymą suaugusiųjų priėmimo centre ilgiau nei 4 mėnesius po to, kai pareiškėjas pripažintas pilnamečiu) Teismas vertino kaip savaimę keliančias problemų dėl pareiškėjo pažeidžiamumo ir orumo. Viena vertus, Teismas jautriai įvertino faktus, jog aptariamasis priėmimo centras buvo pakeistas iš buvusio karinio objekto, kad būtų galima spręsti dėl didžiulės migracijos susidariusią padėtį, be to, į Italiją atvykstančių nelydimų nepilnamečių skaičius bylos faktinių aplinkybių metu buvo labai išaugęs. Kita vertus, Teismas pabrėžė, kad atsižvelgiant į absoliutų Konvencijos 3 straipsnio pobūdį, sunkumai, kylantys dėl padidėjusio migrantų ir prieglobsčio prašytojų antplūdžio, ypač valstybėms, kurios sudaro Europos Sąjungos išorės sienas, neatleidžia Europos Tarybos narių nuo įsipareigojimų pagal šią nuostatą. Todėl, atsižvelgdamas į pareiškėjo buvimo suaugusiųjų priėmimo centre trukmę ir sąlygas, Teismas darė išvadą, kad buvo pažeistas Konvencijos 3 straipsnis.

Teismas taip pat pabrėžė, kad Italijos Vyriausybė nenurodė jokių konkrečių teisių gynimo priemonių, kuriomis pareiškėjas galėjo pasinaudoti skųsdamas suaugusiųjų priėmimo centro sąlygas, o Vyriausybės nurodytos teisių gynimo priemonės dėl amžiaus nustatymo procedūros laikytos neveiksmingos, atkreipiant dėmesį į tai, kad pareiškėjui nebuvo pateikta jokia informacija apie jo kreipimosi į teismą, prašant suteikti

globėją ir pripažinti atitinkamas teises, rezultatą. Todėl Teismas darė išvadą, kad buvo pažeistas Konvencijos 13 straipsnis kartu su 3 ir 8 straipsniais.

Išvada: pažeisti Konvencijos 3 ir 8 straipsniai, taip pat Konvencijos 13 straipsnis, siejant kartu su Konvencijos 3 ir 8 straipsniais (vienbalsiai).

41 straipsnis: pareiškėjui priteista 7 500 EUR neturtinei žalai atlyginti.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. spalio 20 d. sprendimas byloje

M.T. ir kiti prieš Švediją

(pareiškimo Nr. 22105/18, svarbos lygis – 2)

Dėl laikinai galiojusio draudimo leisti susijungti su šeimos nariu, kuriam Susitariančioje Šalyje suteikta papildoma apsauga

Faktinės aplinkybės

Aptariamoje byloje pareiškėjai yra Saudo Arabijos pilietybę turinti motina (pirmoji pareiškėja) ir Sirijos pilietybę turintys du jos sūnūs (antrasis ir trečiasis pareiškėjai).

2016 metų kovo mėnesį antrasis pareiškėjas, tuo metu būdamas 15 metų amžiaus, atvyko į Švediją, kurioje jau gyveno du pilnamečiai jo broliai, ir paprašė prieglobsčio. Jam buvo suteikta teisinė pagalba bei, atsižvelgiant į jo, kaip nepilnamečio, statusą, specialus atstovas. Išnagrinėjus prieglobsčio prašymą, kompetentingos migracijos institucijos atliko pareiškėjo, kaip vaiko, geriausių interesų įvertinimą ir suteikė papildomą apsaugą bei laikiną leidimą gyventi šalyje.

Netrukus po to Švedijoje buvo priimtas teisės aktas, nustatęs laikiną draudimą (galiojusį nuo 2016 m. liepos 20 d. iki 2019 m. birželio 19 d.) į susijungimą su šeima asmenims, kuriems suteikta papildoma apsauga, išskyrus, kai toks draudimas pažeidžia tarptautinių konvencijų, *inter alia*, Konvencijos 8 straipsnio nuostatas (toliau – Laikinas įstatymas). Toks draudimas buvo taikomas asmenims, paprašiusiems tarptautinės apsaugos nuo 2015 m. lapkričio 24 d., taigi ir pareiškėjui.

2017 metų vasario mėnesį antrojo pareiškėjo motina ir jaunesnis brolis paprašė leidimo susijungti su šeimos nariu (antruoju pareiškėju), kuris tuo metu buvo jau 17 metų amžiaus. Remiantis Laikiniame įstatyme įtvirtintu draudimu, prašymas buvo atmestas. Visi su tuo susiję pareiškėjų skundai taip pat buvo atmesti. 2018 metų rugpjūčio mėnesį antrasis pareiškėjas tapo pilnamečiu, todėl pagal nacionalinės teisės normas neteko teisės į šeimos susijungimą.

Pareiškėjai pateikė peticiją Teismui, remdamiesi Konvencijos 8 ir 14 straipsniais.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Nagrinėdamas pareiškėjų skundą pagal Konvencijos 8 straipsnį, ir pasisakydamas byloje aktualių Švedijos teisėkūros priemonių aspektu, Teismas nerado pagrindo abejoti nacionalinėje teisėje įtvirtintu skirtingu požiūriu į pabėgėlio statusą ir papildomą apsaugą gavusių prieglobsčio prašytojų padėtį. Teismas taip pat atsižvelgė į tai, kad Laikinis įstatymas pagrįstas bendrų šalies ekonominės gerovės interesų užtikrinimo apsauga. Šiuo klausimu Teismas visų pirma pažymėjo, kad dėl įvykių Sirijoje iki 2015 m. drastiškai išaugo prieglobsčio prašytojų skaičius Europos Sąjungoje, įskaitant Švediją. Laikinis įstatymas savo pobūdžiu skyrėsi nuo byloje *M.A. prieš Daniją* nagrinėtos teisėkūros priemonės, nes juo buvo nustatytas tik trejų metų šeimos susijungimo sustabdymo laikotarpis tiems, kurie su tokiu prašymu kreipėsi nuo 2016 m. liepos 20 d. Vėliau toks laikotarpis buvo palaipsniui sutrumpintas iki dvejų metų ar mažiau tiems, kurie prašymus pateikė 2017 m. liepos 20 d. arba vėliau. Toks reglamentavimas iš esmės skyrėsi nuo minėtoje byloje prieš Daniją nagrinėto teisės akto, pagal kurį buvo reikalaujama, kad asmuo turėtų leidimą gyventi bent trejus metus, prieš įgydamas teisę į šeimos susijungimą, nebent egzistuotų išskirtinės atitinkamą teisę pateisinančios priežastys. Be to, 2019 m. liepos mėn. pratęsus Laikinojo įstatymo galiojimą dvejimėms metams, buvo atkurta teisė kreiptis dėl šeimos susijungimo asmenims, kuriems buvo suteikta papildoma apsauga ir kurie kreipėsi dėl leidimo gyventi po 2015 m. lapkričio 24 d.

Nagrinėdamas pareiškėjų skundą, Teismas laikėsi pozicijos, kad bet kokio amžiaus vaiko geriausi interesai negali tapti „koziriu“, lemiančiu reikalavimą priimti visus vaikus, kuriems būtų geriau gyventi Susitariančiojoje Šalyje. Taigi, šioje byloje Teismas nagrinėjo, ar nesuteikiant teisės į šeimos susijungimą, buvo išlaikyta pareiškėjų ir Susitariančios Šalies bendruomenės kaip visumos interesų teisinga pusiausvyra.

Šiame kontekste Teismas ypač atkreipė dėmesį, kad šeimos susijungimo sustabdymo priežastimi, tokių, kaip pareiškėjų situacijų atvejais, yra didelis Švedijoje priimtų prieglobsčio prašytojų skaičius ir dėl to susidariusi įtampa, siekiant užtikrinti veiksmingą valstybės ir visuomenės funkcionavimą. Pareiškėjai neturėjo jokių sąsajų su Švedija, išskyrus antrajam pareiškėjui suteiktą papildomą apsaugą šioje šalyje. Jie neįrodė tokio pobūdžio tarpusavio priklausomybės santykio, kuris būtų lėmęs Teismo vertinimą, jog egzistuojantys šeiminiai ryšiai pateisintų šeimos susijungimą. Atsižvelgęs į tai, kad antrasis pareiškėjas gyveno ir mokėsi Švedijoje jau dvejus metus, Teismas nemanė, kad šeimos susijungimo sustabdymas turėjo jam trikdančią poveikį. Apskritai, Teismas buvo įtikintas, kad valdžios institucijos, sustabdydamos pareiškėjų teisę į šeimos susijungimą, išlaikė teisingą pusiausvyrą tarp pareiškėjų intereso į šeimos susijungimą ir bendruomenės kaip visumos intereso ginti šalies ekonominę gerovę, reguliuojant imigraciją ir kontroliuojant viešąsias išlaidas. Teismo vertinimu, pareiškėjų padėtis, jų interesai, tarpusavio priklausomumas (ar jo nebuvimas) buvo individualiai įvertinti, sprendžiant, ar atsisakymas leisti pareiškėjams susijungti nepažeis Švedijos įsipareigojimų pagal Konvenciją, sprendimas pakankamai konkrečiai argumentuotas, taigi valstybė veikė savo nuožiūra („vertinimo laisvė“) ir Konvencijos 8 straipsnio nepažeidė.

Nagrinėdamas pareiškėjų skundą dėl Konvencijos 14 straipsnio, siejant kartu su 8 straipsniu, pažeidimo, Teismas vėlgi atsižvelgdamas į Švedijos priimtų prieglobsčio prašytojų didelio kiekio keliamus iššūkius valstybės ir visuomenės veikimui, pažymėjo, kad nėra tarptautinio konsensuso dėl papildomą apsaugą gavusių prieglobsčio prašytojų teisės į šeimos susijungimą. Nagrinėtos bylos esmė buvo ne pats šeimos susijungimo sustabdymas, tačiau tokio sustabdymo laikotarpio proporcingumo klausimas. Šiame kontekste atkreiptas dėmesys, kad sustabdymas pareiškėjų atžvilgiu buvo taikomas mažiau, nei dvejus metus. Skirtingas požiūris į pareiškėjus ir kitus panašioje situacijoje esančius asmenis, Teismo vertinimu, buvo objektyviai pateisinamas būtinybe užtikrinti veiksmingą imigracijos kontrolės įgyvendinimą ir apsaugoti „šalies ekonominę gerovę“. Skirtingo požiūrio poveikis, pasak Teismo, nebuvo neproporcingas, taigi, Konvencijos 14 straipsnis, siejant jį kartu su 8 straipsniu, nebuvo pažeistas.

Išvada: Konvencijos 8 straipsnio, taip pat Konvencijos 14 straipsnio, siejant jį kartu su 8 straipsniu, pažeidimai nenustatyti (šeši balsai prieš vieną).

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. rugsėjo 8 d. sprendimas byloje
Drelon prieš Prancūziją
(pareiškimo Nr. 3153/16 ir 27758/18, svarbos lygis – Svarbiausios bylos)

Dėl duomenų apie potencialaus kraujo donoro seksualinį elgesį rinkimo, pagrįsto spėjimu, ir pernelyg ilgo duomenų saugojimo valstybės institucijoje

Faktinės aplinkybės

2004 m. pareiškėjas norėjo paaukoti kraujo, tačiau atsisakė atsakyti į klausimus apie savo seksualinį gyvenimą, kurie jam buvo užduoti per pokalbį su gydytoju. Be to, vien dėl šio atsisakymo jis buvo užregistruotas Prancūzijos kraujo donorystės tarnybos (*Établissement français du sang*, toliau – EFS), valstybės valdomos institucijos, kaip asmuo, kuris negali aukoti kraujo dėl kontraindikacijos, kuri kaip nuolatinio pobūdžio buvo priskiriama vyrams, turėjusiems lytinių santykių su kitais vyrais. Jo pasiūlymas paaukoti kraujo buvo atmestas šiuo pagrindu. Pareiškimas Nr. 3153/16 buvo pateiktas po to, kai buvo nutraukta baudžiamoji byla pagal pareiškėjo skundą dėl diskriminacijos. Pareiškėjo apeliaciniai skundai buvo atmesti.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Atsižvelgiant į tai, kad EFS yra valstybės valdoma institucija, šis skundas buvo nagrinėjamas iš pozityviųjų pareigų perspektyvos.

Asmens duomenys, atskleidžiantys, kad pareiškėjui buvo priskirta kontraindikacija kraujo donorystei, pagal nacionalinę teisę priskiriama vyrams, turėjusiems lytinių santykių su kitais vyrais, buvo surinkti ir saugomi duomenų bazėje, kuri iš pradžių buvo valdoma vieno iš EFS skyrių. Tuos duomenis sudarė aiški informacija apie pareiškėjo preziumuojamą lytinį gyvenimą ir seksualinę orientaciją. Tai, kad kontraindikacija buvo užregistruota pateikiant nuorodą į kodą, o ne aiškų seksualinio elgesio apibūdinimą, nebuvo lemiamas veiksnys. Be to, duomenys, surinkti 2004 m., turėjo būti saugomi iki 2278 m. Taigi buvo ribojama pareiškėjo teisė į pagarbą jo privačiam gyvenimui.

Nacionalinėje teisėje medicinos tikslais buvo numatyta išimtis iš draudimo rinkti ir tvarkyti duomenis apie asmenų sveikatą ir lytinį gyvenimą. Tokių duomenų tvarkymas buvo leidžiamas, kai buvo būtina „sveikatos paslaugų valdymui“ ir nacionalinės institucijos turėjo diskreciją sudaryti tokią duomenų bazę.

Buvo svarbu įvertinti šio teisinio pagrindo numatomumą jo kontekste. Aktualiu laikotarpiu pagal Direktyvos 2002/98/EB¹ 18 straipsnį buvo reikalaujama, kad donorų vertinimo ir tyrimo procedūrų rezultatai būtų dokumentuojami. 2003 m. rugsėjo 10 d. įsakyme buvo nurodyta saugoti „skaitmeninę donoro duomenų bylą“, kurioje būtų „bet kokios laikino ar nuolatinio pobūdžio kontraindikacijos donorystei, naudojant kodus“ kiekvieno donoro atžvilgiu. Šis teisinis pagrindas, vertinant bendrai, pakankamai detalai apibrėžė diskrecijos, suteiktos nacionalinėms institucijoms, apimtį ir sąlygas, taigi pareiškėjas galėjo reguliuoti savo elgesį, siekdamas arba atsisakydamas savo siūlymo paaukoti kraujo, puikiai žinodamas apie pasekmes. Taigi ribojimas buvo atliktas pagal įstatymą.

Ribojimas siekė teisėto sveikatos apsaugos tikslo. Šiuo aspektu pažymėta, kad didelis skaičius žmonių buvo užkrėsti ŽIV ar hepatito virusu per nesaugių kraujo produktų perpylimą Prancūzijoje ir daugelyje kitų Susitariančiųjų Šalių prieš tai, kai buvo išvystytos ir plačiai paplito technologijos patogenų aptikimui, nukenksminimui ir pašalinimui. Tarptautiniai teisiniai instrumentai buvo priimti reaguojant į šią didžiulę sveikatos krizę ir siekė to paties tikslo – apsaugoti visuomenės sveikatą. Be to, pozityvios pareigos pagal Konvencijos 2 straipsnį reikalavo, kad egzistuočių teisinis reguliavimas, pagal kurį ligoninės turėjo užtikrinti savo pacientų gyvybių apsaugą, imdamosi tinkamų priemonių.

Rinkimas ir saugojimas asmens duomenų, susijusių su kandidatų kraujo donorystei atrankos procedūrų rezultatais, ir ypač su bet kokiais pagrindais, kuriais remiantis atsisakoma leisti aukoti kraujo, prisidėjo prie kraujo saugumo užtikrinimo. Nesant būtinybės tirti, ar galėjo būti naudojami kiti kraujo donorystės kriterijai, duomenų rinkimas ir saugojimas buvo pagrįstas susijusiais ir pakankamais pagrindais.

Atsižvelgiant į jautrumą asmens duomenų, kuriuose buvo informacija apie pareiškėjo seksualinę orientaciją ir elgesį, buvo ypač svarbu užtikrinti, kad jie tenkintų kokybės reikalavimus, išdėstytus Europos Tarybos Konvencijos dėl asmenų apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu 5 straipsnyje. Buvo ypač svarbu, kad tokie duomenys būtų tikslūs ir, kai būtina, atnaujinami, ir būtų tinkami, susiję ir nepertekliniai, atsižvelgiant į tvarkymo tikslus, ir būtų saugomi ne ilgiau nei buvo būtina. Be to, šiuo atveju duomenys, susiję su pareiškėjo privačiu gyvenimu, buvo surinkti ir saugomi be aiškaus pareiškėjo sutikimo. Dėl to Teismas turėjo kruopščiai atlikti šį vertinimą.

Pirmiausia, asmens duomenų tikslumas turėjo būti įvertintas atsižvelgiant į tikslą, kuriam jie buvo surinkti. Nagrinėjamų duomenų tvarkymo atveju šios kategorijos duomenų tikslas buvo užtikrinti atitiktį konkrečiai donorystės kontraindikacijai, kuri tuo metu buvo nustatyta nacionalinėje teisėje kaip nuolatinio pobūdžio. Tam tikslui turėjo būti aiškus ir tikslus faktinis pagrindas. Tačiau pareiškėjui buvo priskirta konkreti kontraindikacija vyrams, kurie yra turėję lytinių santykių su kitais vyrais, vien tuo pagrindu, kad per pokalbį su gydytoju jis atsisakė atsakyti į klausimus, susijusius su savo seksualiniu gyvenimu. Jokia gydytojui pateikta informacija neleido daryti tokią išvadą apie jo seksualinį elgesį. Vis dėlto, buvo įrašyta ir išsaugota ši priežastis neleisti aukoti kraujo. Surinkti duomenys buvo paremti vien tik spėjimu, be jokio įrodymais pagrįsto faktinio pagrindo. Valstybės institucijoms teko našta įrodyti surinktų duomenų tikslumą. Be to, duomenys nebuvo atnaujinti po pareiškėjo prieštaravimų ir skundo.

¹ 2003 m. sausio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/98/EB nustatanti žmogaus kraujo ir kraujo komponentų surinkimo, ištyrimo, perdirbimo, laikymo bei paskirstymo kokybės ir saugos standartus bei iš dalies keičianti Direktyvą 2001/83/EB

Nebuvo tinkama rinkti asmens duomenis, susijusius su asmens seksualiniu elgesiu ir orientacija, remiantis vien tik spėjimu ar prezumpcija. Dar daugiau, siekiant kraujo saugumo tikslo, būtų buvę pakankama saugoti įrašą apie pareiškėjo atsisakymą atsakyti į klausimus, susijusius su jo lytine orientacija, kadangi vien to būtų pakakę pateisinti atsisakymą leisti jam paaukoti kraujo.

Vyriausybė nepagrindė, kad įvykių metu atitinkamų duomenų saugojimo laikotarpis buvo reguliuojamas tokiu būdu, kuris neviršijo laiko, būtino duomenų rinkimo tikslams. Tuo metu, kai ginčo duomenys buvo surinkti 2004 m., IT įrankis, naudotas EFS, numatė duomenų saugojimą iki 2278 m., dėl ko buvo įmanoma juos naudoti pakartotinai. 2016 m. gegužės 26 d., beveik 12 metų nuo jų surinkimo, atitinkami duomenys vis dar buvo byloje. Šiuo atžvilgiu duomenų saugojimo laikotarpis turėjo būti reguliuojamas kiekvienai duomenų kategorijai ir turėjo būti peržiūrėtas, jei duomenų rinkimo tikslai pasikeitė. Atsižvelgiant į nuolatinę EFS praktiką, dėl pernelyg ilgo duomenų saugojimo laikotarpio buvo įmanoma tuos duomenis pakartotinai naudoti prieš pareiškėją, dėl ko jam automatiškai buvo neleidžiama aukoti kraujo.

Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, valstybė atsakė šiuo klausimu peržengė savo vertinimo laisvės ribas.

Išvada: nustatytas Konvencijos 8 straipsnio pažeidimas (vienbalsiai).

41 straipsnis: priteistas 3 000 Eur neturtinės žalos atlyginimas.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. spalio 11 d. sprendimas byloje

Pavlov ir kiti prieš Rusiją

(pareiškimo Nr. 31612/09, svarbos lygis – 2)

Dėl pozityvios valstybės pareigos imtis veiksmingų priemonių aplinkosauginei situacijai pagerinti, užtikrinant asmenų teisę į privataus gyvenimo gerbimą

Faktinės aplinkybės

Dvidešimt du pareiškėjai gyvena Lipecke, pramoniniame mieste. Pareiškėjai nesėkmingai inicijavo bylą prieš keturiolika federalinių ir regioninių įstaigų dėl to, kad jos, be kita ko, neužtikrino jų teisės į privataus gyvenimo gerbimą pagal Konvencijos 8 straipsnį. Jie teigė, kad kenksmingų medžiagų koncentracija ore ir geriamajame vandenyje, sklindanti iš Lipecko apylinkėse veikiančių didelių pramonės įmonių, nuolat viršijo didžiausias leistinas normas ir kad valdžios institucijos nesiėmė reikšmingų priemonių aplinkosauginei situacijai pagerinti.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Iš oficialių ataskaitų paaiškėjo, kad pramoninis oro užterštumas buvo pagrindinis veiksnys, lėmęs bendrą aplinkos būklės pablogėjimą Lipecke. Valdžios institucijos žinojo apie nuolatinę aplinkosaugos problemas ir išdavė leidimus miesto pramonės įmonėms, reguliavo jų veiklą, atliko aplinkosauginį vertinimą, vykdė patikrinimus ir taikė tam tikras sankcijas, kad pagerintų padėtį. Aplinkosauginė padėtis, dėl kurios skundžiamasi, buvo ilgalaikė ir gerai žinoma. Todėl valdžios institucijos galėjo įvertinti taršos pavojų ir imtis tinkamų priemonių jam išvengti arba sumažinti. Šių veiksmų visuma rodė pakankamą ryšį tarp išmetamų teršalų ir valstybės, kad būtų galima kelti klausimą dėl valstybės pozityvios pareigos pagal Konvencijos 8 straipsnį. Todėl Teismas bylą nagrinėjo valstybės pareigos imtis pagrįstų ir tinkamų priemonių pareiškėjų teisėms pagal Konvencijos 8 straipsnio 1 dalį užtikrinti aspektu.

Kadangi pareiškėjų skundas buvo susijęs su tuo, kad valdžios institucijos nesugebėjo sureguliuoti pramonės įmonių veiklos, nustatydamos sanitarinės apsaugos zonas aplink pagrindines gamyklas ir fabrikus, Teismas pažymėjo, kad tokių zonų, kuriose tarša gali oficialiai viršyti saugų lygį, nustatymas yra privalomas pagal Rusijos įstatymus. Pagrindinė jų paskirtis buvo atskirti gyvenamąsias zonas nuo taršos šaltinių, o nesant nustatytos sanitarinės apsaugos zonos, pramonės įmonė turėjo būti uždaryta arba iš esmės pertvarkyta. Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad tokių zonų kūrimas buvo ilgas procesas, kuriam, kaip ir bet kuriam sudėtingam daugiasektoriniam projektui, buvo reikalingi finansiniai, logistiniai, techniniai ištekliai ir

pareigingas jame dalyvaujančių šalių, įskaitant valstybės institucijas, bendradarbiavimas bei pastangos. Tačiau šiuo atveju įmonių delsimas parengti projektinę dokumentaciją ir ją patvirtinti nebūtų įvykęs be tam tikro valdžios institucijų neveiklumo ir jų atlaidumo vykdant sanitarinių apsaugos zonų steigimo taisykles. Be to, nė vienai įmonei, išskyrus vieną gamyklą, nebuvo nurodyta sustabdyti savo veiklą arba uždaryti įmonę dėl atitinkamų aplinkos apsaugos taisyklių pažeidimo arba sanitarinės apsaugos zonos nesukūrimo, kaip reikalaujama pagal vidaus teisės aktus.

Nenutrūkstama pramonės įmonių veikla buvo svarbi regiono ir šalies ekonomikai ir ja buvo siekiama užtikrinti teisingą pareiškėjų ir bendruomenės interesų pusiausvyrą, atsižvelgiant į sunkios ekonominės krizės, su kuria atsakovei teko susidurti atitinkamu laikotarpiu, padarinius. Be to, skirtingai nei tiesioginio valstybės kišimosi atvejais, vidaus teisėtumas buvo tik vienas iš veiksnių, į kuriuos reikia atsižvelgti vertinant, ar valstybė įvykdė savo pozityviąją pareigą; valstybė galėjo pasirinkti kitas, jos nuomone, tinkamas priemones „privataus gyvenimo gerbimui“ užtikrinti.

Apylinkės teismas apsiribojo tik priemonių, kurių ėmėsi valdžios institucijos, konstatavimu ir nenagrinėjo pagrindinio klausimo, ar šios priemonės iš tiesų buvo veiksmingos ir galėjo pašalinti neigiamas pramoninės taršos pasekmes pareiškėjams, atsižvelgiant į valstybines aplinkos apsaugos ataskaitas. Iš tiesų atrodė, kad į ieškovų interesą gyventi saugioje aplinkoje nebuvo tinkamai atsižvelgta ir nebuvo teisingai suderinta su bendrais ekonominiais regiono interesais. Taigi Teismas turėjo atlikti savo vertinimą, atsižvelgdamas į tuo metu šalies viduje turėtą informaciją ir visus vėlesnius pokyčius.

Vertindamas visą šalių pateiktą medžiagą duomenų apie didelį oro užterštumą 1999–2013 m. fone, Teismas nustatė, kad priemonės, kurių buvo imtasi nuo 1998 m. gegužės 5 d. iki 2013 m. pabaigos, neturėjo reikšmingo poveikio pramonės išmetamų teršalų ar kenksmingų medžiagų koncentracijos Lipecko atmosferos ore ar kitų rūšių taršos mažinimui. Jos taip pat buvo nepakankamos, nes jomis buvo siekiama užtikrinti, kad privati pramonė laikytųsi atitinkamų aplinkosaugos standartų. Taigi valdžios institucijos uoliai nesiėmė priemonių nepalankiai aplinkosauginei situacijai Lipecke spręsti ir tuo laikotarpiu neįvykdė savo pozityvios pareigos apsaugoti pareiškėjų teisę į privataus gyvenimo gerbimą.

Priemonės ir politika, kurias valstybė atsakovė įgyvendino po 2013 m., buvo tikslingesnės (ypač nuo 2018 m.) ir pastaraisiais metais lėmė apčiuopiamą pažangą mažinant pramonės išmetamų teršalų kiekį ir gerinant oro kokybę bei aplinkos sąlygas Lipecke. Vis dėlto aplinkos taršos problemą vis dar reikėjo spręsti, o pramoninė oro tarša Lipecke nebuvo pakankamai pažabota, kad miesto gyventojai nepatirtų su tuo susijusios rizikos sveikatai. Todėl vidaus valdžios institucijos, vykdydamos savo pozityvias pareigas užtikrinti pareiškėjų teisę į privataus gyvenimo gerbimą, neužtikrino tinkamos pusiausvyros.

Išvada: nustatytas Konvencijos 8 straipsnio pažeidimas (6 balsai prieš 1).

41 straipsnis: kiekvienam pareiškėjui priteista po 2 500 Eur neturtinei žalai atlyginti.

Pateikta atskiroji nuomonė.

[Prieiga internete](#)

Taip pat žiūrėti Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. spalio 11 d. sprendimą byloje *Kotov ir kiti prieš Rusiją* (pareiškimų Nr. 6142/18 ir kt., svarbos lygis – 2).

[Prieiga internete](#)

SAVIRAIŠKOS LAISVĖ (10 straipsnis)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. rugsėjo 13 d. sprendimas byloje

Timur Sharipov prieš Rusiją

(pareiškimo Nr. 15758/13, svarbos lygis – 2)

Dėl rinkimų stebėtojo pašalinimo iš rinkimų apylinkės, jam pažeidus nustatytas rinkimų proceso filmavimo taisykles

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas buvo politinės partijos paskirtas rinkimų stebėtojas, stebėjęs Rusijos įstatymų leidžiamosios valdžios rinkimus. Balsavimo dieną Rinkimų apylinkės rinkimų komisija (toliau – Komisija) nustatė filmavimo rinkimų apylinkėje taisykles, pagal kurias stebėtojas rinkimų procesą galėjo filmuoti tik nepertraukiamai, buvo draudžiama filmuoti pareigūnų veidus be jų raštiško sutikimo, taip pat filmuojant komentuoti įvykius. Pareiškėjas filmavo rinkimus ir balsų skaičiavimą. Komisijai fiksavus pakartotinai pareiškėjo daromus filmavimo taisyklių pažeidimus, buvo parengti du oficialūs protokolai, viename iš jų, nepateikiant išsamesnės informacijos apie inkriminuojamą pažeidimą, buvo nurodyta, kad pareiškėjas filmavo be raštiško Komisijos narių sutikimo. Vėliau Komisija priėmė sprendimą, kad pareiškėjo padarytas pažeidimas pasireiškė pakartotiniu kameros įjungimu ir išjungimu filmuojant bei spaudimu Komisijai, ir nurodė pašalinti pareiškėją iš apylinkės dėl jo netinkamo elgesio. Pareiškėjo teigimu, jis iš rinkimų apylinkės buvo pašalintas už tai, kad nufilmavo šiurkščius Komisijos procedūrinius pažeidimus, įskaitant neteisėtą pertrauką prieš balsų skaičiavimą ir Komisijos pirmininko bandymą neteisėtai išnešti rinkėjų sąrašą iš balsų skaičiavimo patalpos. Rinkimų stebėtojai apie šiuos incidentus pranešė aukštesnei rinkimų institucijai, o pareiškėjas savo vaizdo įrašą paskelbė internetinėje platformoje „YouTube“.

Nacionaliniai teismai atmetė pareiškėjo skundus dėl jo pašalinimo iš rinkimų apylinkės, motyvuodami, kad buvo nustatyti du atvejai, kai pareiškėjas filmavo be raštiško Komisijos narių sutikimo, taip pažeisdamas nustatytas filmavimo taisykles.

EŽTT pateiktoje peticijoje pareiškėjas skundėsi, kad jis buvo neteisėtai pašalintas iš rinkimų apylinkės, jo teigimu, Komisijos patvirtintos filmavimo taisyklės ribojo stebėtojų teisę filmuoti rinkimų procesą, be to, pareiškėjo pašalinimas buvo grindžiamas neaiškiomis ir teisės aktuose nenustatytais priežastimis, o skundžiama priemonė nebuvo būtina demokratinėje visuomenėje bei pakirto pasitikėjimą rinkimais. Dėl šių priežasčių buvo pažeistas Konvencijos 10 straipsnis.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

EŽTT pažymėjo, jog pareiškėjas rinko informaciją prižiūrėdamas rinkimus kaip politinės partijos paskirtas rinkimų stebėtojas, kad perduotų šią informaciją visuomenei. Tai buvo esminė jo pareigų dalis, kuri atitiko svarbų visuomenės interesą, susijusį su laisvais ir skaidriais rinkimais. Pareiškėjo pašalinimas iš rinkimų apylinkės neleido jam atlikti rinkimų stebėtojo funkcijų, t. y. tiesiogiai susipažinti su rinkimų procesu ir perduoti savo stebėjimų rezultatus, todėl buvo pažeistos jo teisės, garantuotos Konvencijos 10 straipsnyje. Net darant prielaidą, kad pareiškėjo pašalinimu buvo siekiama užkirsti kelią trukdyti Komisijos darbui ir apsaugoti rinkimų dalyvių teises, t. y. kad buvo siekiama teisėtų tikslų, byloje nebuvo įrodyta, kad toks įsikišimas buvo „būtinasis demokratinėje visuomenėje“.

EŽTT vertinimu, pareiškėjo, kaip rinkimų stebėtojo, statusas suteikė jam aukštesnio lygmens apsaugą pagal Konvencijos 10 straipsnį, būtiną veiksmingai atlikti jo, kaip informacijos skleidėjo ir „viešosios tvarkos prievaizdo“, šioje srityje užduotį. Teismas pažymėjo, jog Komisijos sprendime nebuvo pateikta net pagrindinių duomenų apie pareiškėjo netinkamą elgesį. Teismas taip pat atkreipė dėmesį, kad objektyvūs sunkumai, su kuriais susidūrė Komisija dėl sprendimo parengimo operatyvumo, neatleido jos nuo pareigos aprašyti faktines priimto sprendimo aplinkybes. Tokio aprašymo reikėjo siekiant išlaikyti kontrolės eigos skaidrumą, kuris yra svarbi savavališkumo prevencijos garantija ir būtina išsamaus bylos nagrinėjimo sąlyga. Faktinių duomenų trūkumas nebuvo pašalintas ir nacionaliniuose teismuose, kuriuose nebuvo nurodyta, kokių konkrečiu būdu pareiškėjas trukdė Komisijai dirbti, nacionaliniai teismai taip pat neįvertino, kokių mastu tariamas pareiškėjo netinkamas elgesys trukdė rinkimų procesui bei ar jis buvo toks rimtas, kad galėtų pateisinti stebėtojo pašalinimą iš rinkimų apylinkės, taip atimant iš jo bet kokią galimybę stebėti procesą lemiamu balsų skaičiavimo etapu.

Atsižvelgęs į nustatytas aplinkybes, EŽTT konstatavo, kad valdžios institucijos nepateikė jokių svarbių ir pakankamų byloje ginčytos priemonės taikymo priežasčių, todėl buvo pažeistas Konvencijos 10 straipsnis.

Išvada: nustatytas Konvencijos 10 straipsnio pažeidimas (6 balsai prieš 1).

41 straipsnis: priteista 2 000 Eur neturtinei žalai atlyginti.

Pateikta atskiroji nuomonė.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. rugsėjo 15 d. sprendimas byloje
Rabczewska prieš Lenkiją
(pareiškimo Nr. 8257/13, svarbos lygis – 2)

Dėl interviu metu išsakytų teiginių apie Bibliją, kurie galėjo įžeisti tikinčiųjų jausmus

Faktinės aplinkybės

Populiari dainininkė Doda interviu naujienų tinklalapiui, kuris vėliau buvo perspausdintas bulvariniame leidinyje su antrašte „Doda: netikiu Biblija“, pasisakė apie Bibliją ir jos autorius. Atsakydama į jai užduotą klausimą apie tikėjimą ji pabrėžė, kad tiki aukštesniąja galia ir buvo auginama religingai, tačiau ją labiau įtikina moksliniai atradimai, o ne tai, ką ji apibūdino kaip „nuo vyno gėrimo ir kažkokios žolės rūkymo apsvaigusio žmogaus raštus“. Dviem asmenims pateikus skundą prokurorui, galiausiai pareiškėja teismų pripažinta įžeidusia tikinčiųjų jausmus ir nubausta pinigine bauda.

Pareiškėja, remdamasi Konvencijos 10 straipsniu, kreipėsi į Teismą.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Šiomis aplinkybėmis EŽTT vertino konkuruojančius interesus – pareiškėjos teisę į saviraiškos laisvę, kuri buvo apribota pareiškėją nuteisus baudžiamąja tvarka, ir kitų asmenų religinių jausmų apsaugą. Teismas priminė, jog tai, kad Europoje nėra vienodos sampratos dėl kitų asmenų teisių apsaugos, susijusių su išpuoliais prieš jų religinius įsitikinimus, reiškia, kad valstybės turi didesnę vertinimo laisvę reguliuodamos saviraiškos laisvę klausimais, galinčiais įžeisti intymius asmeninius įsitikinimus moralės ar religijos srityje.

Vertinti pareiškėjos teiginiai buvo atsakymas į žurnalisto klausimą apie jos asmeninį gyvenimą, į auditoriją ji kreipėsi jos bendravimo stilių atitinkančia kalba, sąmoningai lengvabūdiška ir spalvinga, siekdama sukelti susidomėjimą, tačiau neteigė esanti šios srities ekspertė, žurnalistė ar istorikė. Nacionaliniai teismai, išsamiai analizavę pareiškėjos atsakymo formuluotę, tinkamai neįvertino, ar jis buvo faktinis teiginys, ar vertybinis vertinimas; taip pat kruopščiai nepasvėrė konkuruojančių interesų ir neaptarė Konvencijoje nustatytų leistinų religinių doktrinų kritikos ir jų menkinimo ribų. Be to, nebuvo vertinta, ar pareiškėjos teiginiai galėjo sukelti pagrįstą pasipiktinimą, kurstyti neapykantą ar kitaip trikdyti religinę taiką ir toleranciją Lenkijoje, veikiau nacionalinės teisės akto nuostata inkriminavo bet kokį elgesį, galintį įžeisti religinius jausmus, neatsižvelgiant į tai, ar gali kilti grėsmė viešajai tvarkai.

Neįrodyta, kad įsikišimas buvo būtinas pagal valstybės pozityvius įsipareigojimus pagal Konvencijos 9 straipsnį, siekiant užtikrinti taikų religinių ir nereliginių grupių ir asmenų sambūvį, užtikrinant abipusės tolerancijos atmosferą. Pareiškėjos atsakymas nebuvo netinkamas ar įžeidžiantis išpuolis prieš religinės pagarbos objektą, galintis kurstyti religinę netoleranciją. Teismas dėmesį atkreipė ir į tai, kad baudžiamasis procesas buvo tęsiamas net ir po to, kai pareiškėja su vienu iš skundo teikėjų susitaikė, ir į tai, kad jai buvo skirta 1 160 Eur bauda, penkiasdešimt kartų viršijusi minimalios baudos dydį, todėl nebuvo galima daryti išvados, kad paskirta sankcija buvo nereikšminga. Todėl, nepaisant plačios diskrecijos vertinant pareiškėjos veiksmus laisvės, šalies institucijos nepateikė pakankamų priežasčių, pateisinusių kišimąsi į jos saviraiškos laisvę.

Išvada: nustatytas Konvencijos 10 straipsnio pažeidimas (6 balsais prieš 1).

41 straipsnis: pareiškėjai priteista 10 000 Eur neturtinės žalos suma.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. lapkričio 8 d. sprendimas byloje
Ayuso Torres prieš Ispaniją
(pareiškimo Nr. 74729/17, svarbos lygis – 2)

Dėl mokslinėje diskusijoje išsakytų argumentų įtakos, taikant drausminę atsakomybę

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas – karinio teisinio korpuso narys, turintis pulkininko leitenanto auditoriaus laipsnį, ir konstitucinės teisės profesorius – kartu su kitais universiteto dėstytojais dalyvavo diskusijoje televizijos laidoje, kurioje kalbėjo apie perėjimo nuo karinės diktatūros prie demokratijos procesą Ispanijoje ir apie tai, kodėl, jo nuomone, Ispanijos Konstitucijos ištakos buvo ydingos; šias mintis pareiškėjas plėtojo pasitelkdamas akademinis argumentus, Ispanijos Konstituciją apibūdino kaip „pseudokonstituciją“. Pareiškėjas anksčiau buvo parašęs akademių straipsnių šia tema, kuriuose išreiškė tas pačias mintis. Praėjus keliems mėnesiams po minėtos televizijos laidos, vienas iš pagrindinių nacionalinių laikraščių paskelbė straipsnį „[Gynybos] ministerija skatina karinį teisėją, kuris abejoja Konstitucija“, todėl pareiškėjui buvo iškelta karinė drausminė byla, kurioje jis buvo apkaltintas sunkiu nusikaltimu. Karinis generolas, kuriam buvo pavesta tirti pareiškėjo bylą, pasiūlė nutraukti procesą, nurodydamas, jog pareiškėjas neketino kritikuoti Konstitucijos ir kad ginčijamus komentarus jis išsakė tik akademiniam kontekste, todėl jo pasisakymas nelaiikytinas sunkiu nusikaltimu, pasiūlė nebausti pareiškėjo, motyvuodamas, kad baudžiamajam persekiojimui už nesunkų nusikaltimą buvo suėjęs senaties terminas. Remiantis šiuo pagrindu priimtas sprendimas nutraukti pareiškėjui iškeltą karinę drausmės bylą. Pasibaigus procesui, pareiškėjas, jo paties prašymu, buvo išleistas į atsargą.

Pareiškėjas sprendimą nutraukti jo drausmės bylą apskundė Centriniam kariniam teismui, prašydamas iš drausminio sprendimo motyvų išbraukti teiginį, kad pareiškėjas peržengė kariams suteiktos teisės į saviraiškos laisvę ribas. Centrinis karinis teismas atmetė pareiškėjo skundą, nusprendęs nevertinti faktinių bylos aplinkybių, nes pareiškėjui nebuvo paskirta nuobauda, kartu pažymėdamas, kad dėl televizijos laidoje išsakytų teiginių pareiškėjas negalėtų gintis teise į saviraiškos laisvę. Pareiškėjo skundas dėl šio sprendimo teisminės peržiūros, taip pat kasacinis skundas buvo atmesti, motyvuojant teisinio suinteresuotumo nebuvimu.

EŽTT pateiktoje peticijoje pareiškėjas skundėsi, kad buvo priverstas atsisakyti karjeros kariuomenėje ir atsidėti tik akademinėi veiklai, tačiau net ir į atsargą išleistiems kariams toliau yra taikomas karinis režimas. Todėl sprendimo dėl pareiškėjo drausminės nuobaudos teiginys, kad pavartoti išsireiškimai peržengė pareiškėjo teisės į saviraiškos laisvę ribas, prilygo įspėjimui, kad dėl pasisakymų ateityje pareiškėjui, atsižvelgiant į jo karinį statusą, gali būti skirta nuobauda. Tai yra kišimasis į pareiškėjo teisę laisvai reikšti savo nuomonę, pažeidžiant Konvencijos 10 straipsnį.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

EŽTT pažymėjo, jog valstybei turi būti suteikta galimybė riboti saviraiškos laisvę, kai kyla reali grėsmė karinei drausmei, nes tinkamas kariuomenės funkcionavimas sunkiai įsivaizduojamas be teisinių taisyklių, skirtų užkirsti kelią kariškiams šia drausmę pažeisti. Tačiau nacionalinės valdžios institucijos negali remtis tokiomis taisyklėmis, siekdamos užkirsti kelią nuomonei reikšti, net jei tokia nuomonė nukreipta prieš kariuomenę, kaip instituciją. Todėl ne kiekvienas kariams taikomas apribojimas gali būti laikomas proporcingu siekiamam tikslui. EŽTT atkreipė dėmesį, kad pareiškėjas, kuris buvo ne tik Ispanijos kariuomenės narys, bet ir universiteto profesorius, buvo pakviestas dalyvauti televizijos debatuose, kurių tema buvo susijusi su Ispanijos visuomenėje prieštaringas nuomones keliančiais klausimais. Pareiškėjas išsakė savo nuomonę apie Ispanijos Konstituciją, jo pasisakymai prisidėjo prie viešų diskusijų visuotinės svarbos klausimu, todėl pareiškėjo teiginiai turėjo būti vertinami konkrečiame kontekste. Be to, nors pareiškėjas nebuvo išrinktas atstovas ir nesakė politinės kalbos *stricto sensu* (griežtai kalbant; tiksliai sakant), jis išreiškė savo nuomonę klausimais, kurie gali būti laikomi turinčiais politinį pobūdį. Pareiškėjo pareiškimai nereikalavo imtis jokių neatidėliotinių ar kitokių veiksmų, o jų poveikis nesukėlė jokios žalos; jie neturėjo jokio poveikio pareiškėjo tarnybai ar įtakos jo, kaip kariuomenės nario, veiklai. Vyriausybė nenurodė nė vieno atvejo, kai pareiškėjas, eidamas pareigas ar kitais būdais, būtų elgęsis smerktinai.

Atsižvelgęs į pareiškėjo kariškio statusą, EŽTT konstatavo, kad valstybė atsakovė, vertindama, ar iškelti drausmės byla, turėjo teisę atsižvelgti į reikalavimą, kad karinis personalas, vykdydamas savo funkcijas, gerbtų ir užtikrintų ypatingą pasitikėjimo ir lojalumo ryšį su valstybe. Tačiau šiuo konkrečiu atveju pareiškėjas taip pat buvo universiteto dėstytojas, o ši aplinkybė galėjo sukelti situacijas, kai jo teisė į saviraiškos laisvę akademinėje srityje galėjo susidurti su apribojimais karinėje srityje. Teismas pabrėžė, kad pareiškėjui nebuvo kliūčių turėti tiek kariškio, tiek teisės profesoriaus ne karinėje srityje statusą. Be to, pareiškėjas ir anksčiau akademinėje sferoje reikė panašias mintis, tačiau tai nesukėlė jokių pasekmių. Aplinkybės, kuriomis pareiškėjas išsakė pastabas, dėl kurių jam buvo iškelta drausmės byla, susiklostė akademinėje srityje, diskusijoje su kitais

dėstytojais, ne kartą pabrėžiant, jog tai pareiškėjo, kaip mokslininko, pozicija, tačiau nacionaliniai teismai į tai tinkamai neatsižvelgė.

Teismas taip pat pažymėjo, kad drausmės byla pareiškėjui iškelta tik po šešių mėnesių, kai nacionalinis laikraštis perspausdino pareiškėjo pasisakymus. Drausminės institucijos nustatė, kad pareiškėjas nepadarė sunkaus drausminio nusižengimo, nes jo išsakytos nuomonės, nors ir buvo nepagarbios Konstitucijai, nebuvo išreikštos siekiant akivaizdžiai parodyti nepagarbų požiūrį į Konstituciją. Ir nors sprendimuose konstatuota, kad nebūtina vertinti, ar pareiškėjo pavartoti išsireiškimai galėjo būti laikomi nesunkiu pažeidimu, nes yra suėjęs senaties terminas, į minėtą tyčios nebuvimą neatsižvelgta, konstatuojant, kad pareiškėjas peržengė teisės į saviraiškos laisvę ribas, ir netiesiogiai pareiškėją įspėjant, kad už bet kokią jo nuomonę dėl Konstitucijos kilmės, kuri galėtų būti laikoma nepagarbia, nepriklausomai nuo jo ketinimų ją išreikšiant, jam bus taikoma sankcija. Taigi, nors pareiškėjui nebuvo skirta nuobauda, pareiškimai, kad jo nuomonė neturi būti saugoma teisės į saviraiškos laisvę, buvo pakankamas papeikimas už nuomonę, pareikštą akademinės diskusijos metu visuotinai svarbiu klausimu. Pareiškėjas buvo įspėtas dėl pareiškimų apie Konstituciją ateityje, neatsižvelgiant į kontekstą ar jo ketinimus, todėl šis įspėjimas dėl būsimo pareiškėjo elgesio pats savaime galėjo turėti įtakos jo saviraiškos laisvei įgyvendinti ir netgi turėti atgrasomąjį poveikį.

EŽTT darė išvadą, kad nagrinėtu atveju buvo pažeistas Konvencijos 10 straipsnis.

Išvada: nustatytas Konvencijos 10 straipsnio pažeidimas (vienbalsiai).

41 straipsnis: priteista 4 000 Eur neturtinei žalai ir 4 000 Eur bylinėjimosi išlaidoms atlyginti.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. lapkričio 15 d. sprendimas byloje

Marcinkevičius prieš Lietuvą

(pareiškimo Nr. 24919/20, svarbos lygis – 3)

Dėl apribojimų politinių pasisakymų ar diskusijų viešojo intereso klausimais

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas, Mindaugas Marcinkevičius – UAB „Vilniaus Prekyba“ (toliau – VP) įkūrėjas ir akcininkas. 2017 m. sausį naujienų portale „Delfi“ buvo publikuotas straipsnis pavadinimu „Lietuvos turtingųjų kova tęsiasi: susikirto dėl uždirbtų milijonų“. N. N., kitas VP įkūrėjas ir pagrindinis akcininkas, turtingiausias žmogus Lietuvoje, pateikė ieškinį teismui, kuriame prašė pripažinti, kad straipsnyje paskleisti teiginiai neatitinka tikrovės, žemina N. N. garbę ir orumą. Be kita ko, jis teigė, kad M. Marcinkevičius nurodė, jog N. N. padarė nusikalstamas veikas ir žalą kitiems, taip paskleisdamas žinią, kuri buvo nepagrįsta įrodymais. Jis skundėsi dėl šių M. Marcinkevičiaus teiginių minėtame straipsnyje:

„VP įmonės galimai naudotos visų akcininkų pinigų išvedimui į asmenines N. N. sąskaitas, nesumokant mokesčių Lietuvoje ir pasisavinant kitų akcininkų turtą.“

„Viena iš tokiose operacijose panaudotų įmonių - ... [T.], per kurią, po sudėtingų sandorių, galimai išplauta daugiau nei 20 mln. Eur akcininkų turto ir nusiųpta bent 3 mln. eurų mokesčių Lietuvos biudžetui.“

„[P]agrindinis tikslas buvo pasiimti VP įmonių pelną, nesumokant mokesčių Lietuvoje. Akivaizdu, kad ne tik mes, bet ir Lietuvos valstybė patyrė milžinišką žalą.“

Vilniaus miesto apylinkės teismas ieškinį tenkino iš dalies, sprenddamas, kad didžioji dalis M. Marcinkevičiaus teiginių buvo nuomonė, kuri nebuvo pareikšta įžeidžiančiai. Vis dėlto, teismas priėjo kitokią išvadą šio sakinio atžvilgiu: „Akivaizdu, kad ne tik mes, bet ir Lietuvos valstybė patyrė milžinišką žalą“, sprenddamas, kad šiuo teiginiu buvo paskleista žinia be pakankamo faktinio pagrindo. Teismas įpareigojo M. Marcinkevičių viešai paneigti šį sakinį. Šis teismo sprendimas buvo apskųstas, tačiau galiausiai paliktas nepakeistas. 2020 m. kovą naujienų portalas „Delfi“ publikavo paneigimą.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

EŽTT, nustatęs, kad nagrinėjamas pareiškėjo teisės į saviraiškos laisvę ribojimas turėjo teisinį pagrindą ir siekė teisėto tikslo, vertino, ar jis taip pat buvo būtinas demokratinėje visuomenėje.

Teismas priminė, kad reikia atskirti fakto teiginius ir nuomonę, kadangi, nors faktų egzistavimas gali būti įrodytas, nuomonės teisingumo įrodyti negalima. Reikalavimas įrodyti nuomonės teisingumą bendrai yra neįmanomas ir gali pažeisti nuomonės laisvę, kuri yra Konvencijos 10 straipsnio saugomos teisės pamatinė dalis.

Teismas, be kita ko, pažymėjo, kad, siekiant atskirti fakto teiginį nuo nuomonės, būtina atsižvelgti į bylos aplinkybes ir į bendrą pastabų toną, turint omenyje tai, kad teiginiai viešojo intereso klausimais gali, atsižvelgiant į tai, būti priskirti nuomonei, o ne fakto teiginiams. Teismas taip pat pažymėjo, kad mokesčių klausimai, įskaitant kaltinimus dėl didelio masto mokesčių vengimo, yra viešojo intereso klausimas, ypač šiuo atveju, turint omenyje straipsnyje aptariamą įmonių ir asmenų veiklos ekonominę svarbą.

Teiginys, kurį nacionaliniai teismai vertino atskirai nuo kitų teiginių, ir sprendė, kad jis yra fakto teiginys, buvo pateiktas straipsnio dalyje, išdėstytoje taip:

„Paklaustas, kokių tikslų galėjo būti vykdoma tokia schema, kas patyrė žalą ir ar dėl to kreiptasi į teisėsaugą, pareiškėjas nurodė:

„Mano nuomone, pagrindinis tikslas buvo pasiimti VP įmonių pelną, nesumokant mokesčių Lietuvoje. Akivaizdu, kad ne tik mes, bet ir Lietuvos valstybė patyrė milžinišką žalą. Kreipėmės į bendrovę, kalbėjome apie tai akcininkų susirinkimuose, vėliau kreipėmės į prokuratūrą.“

EŽTT pastebėjo, kad pareiškėjo pasisakymas, susidedantis iš trijų sakinių, buvo pateiktas atsakant į tris žurnalisto klausimus. Nacionaliniai teismai laikė, kad kiekvienas iš šių trijų klausimų ir atsakymų turėjo būti vertinami atskirai. EŽTT nuomone, atsižvelgiant į tai, kad konstatuota, jog visas straipsnis pristatė dvi skirtingas nuomones, o ne nurodė faktus, nacionaliniai teismai turėjo pateikti įtikinamus argumentus, dėl kurių buvo išskirtas vienas konkretus sakinys, ir jis įvertintas kitaip nei likęs straipsnis. Vis dėlto, Teismas negalėjo konstatuoti, kad nacionalinių teismų motyvai šiuo atžvilgiu buvo pakankami.

Teismas toliau pastebėjo, kad nacionalinių teismų išvada, jog minėtas sakinys buvo žinia, o ne nuomonė, buvo grindžiama žodžių „yra akivaizdu“ vartojimu tame sakinyje. Teismas pripažino, kad, skaitant atskirai ir suprantant pažodžiui, tokia formuluotė būtų tvirtas požymis, kad ginčijamas teiginys yra fakto teiginys. Vis dėlto, Teismas pakartojo, kad yra svarbu atsižvelgti į kiekvieno teiginio kontekstą. Teismo vertinimu, frazė „Akivaizdu, kad ne tik mes, bet ir Lietuvos valstybė patyrė milžinišką žalą“ abstrakčiai ir perdėtai apibūdino tariamą žalą, ir iš kitų pareiškėjo teiginių buvo pakankamai aišku, kad dėl klausimo, ar buvo patirta žala, vis dar turėjo nuspręsti atitinkamos institucijos. Taigi, Teismo nuomone, šiuo atveju žodžio „akivaizdu“ vartojimas, skaitant kartu su kitais pareiškėjo teiginiais ir straipsniu kaip visuma, nebuvo pakankamas, kad įrodytų, jog ginčijamas sakinys prilygo fakto teiginiui.

Galiausiai, Teismas negalėjo nepastebėti tam tikro prieštaravimo nacionalinių teismų motyvuose: jie sutiko, kad pareiškėjo teiginiai, jog N. N. galėjo sudaryti neteisėtus sandorius ir išvengti mokesčių mokėjimo, buvo nuomonė, patenkanti į priimtinos viešo asmens kritikos ribas, tačiau sprendė priešingai dėl sakinio, kuris buvo susijęs su tų pačių veiksmų galimomis pasekmėmis – žala valstybei ir akcininkams.

Teismas sprendė, kad nacionalinių teismų išvada, jog ginčo sakinys prilygo fakto teiginiui, nebuvo pagrįsta priimtinu reikšmingų faktinių aplinkybių vertinimu, ir kad tas sakinys turi būti apibūdinamas kaip nuomonė. Teismas taip pat pažymėjo, kad faktinis pagrindas, kuris buvo pakankamas pareiškėjui susidaryti nuomonę, kad tam tikri neteisėti veiksmai galėjo būti atlikti, taip pat turi būti laikomas pakankamu pagrįsti nuomonę, kad tie neteisėti veiksmai galėjo sukelti žalą.

Teismas priėjo prie išvados, kad nagrinėtu atveju įpareigojimas paneigti ginčo teiginį negali būti laikomas būtinu demokratinėje visuomenėje.

Išvada: nustatytas Konvencijos 10 straipsnio pažeidimas (vienbalsiai).

41 straipsnis: įvertinta, kad pažeidimo konstatavimas yra pakankamas neturtinės žalos atlyginimas, taip pat priteista 15 000 Eur bylinėjimosi išlaidoms atlyginti.

[Prieiga internete](#)

SUSIRINKIMŲ IR ASOCIACIJŲ LAISVĖ (11 straipsnis)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. spalio 6 d. sprendimas byloje

Mustafa Hajili ir kiti prieš Azerbaidžaną

(pareiškimo Nr. 69483/13 ir kt., svarbos lygis – 3)

*Dėl kompetentingoms institucijoms keliamų reikalavimų, atsisakant leisti rengti taikius susirinkimus***Faktinės aplinkybės**

Pareiškėjai skundėsi, kad vidaus valdžios institucijų atsisakymai 2012 m. leisti jiems rengti taikius viešus susirinkimus arba leisti tokius susirinkimus numatytose vietose Baku pažeidžia jų teisę į susirinkimų laisvę pagal Konvencijos 11 straipsnį.

Viena grupė pareiškėjų planavo susirinkimą (piketą), kuris turėjo įvykti 2012 m. balandžio 22 d. Vadovaujantis pranešimu, kurį jie pateikė Baku miesto vykdomajai institucijai (toliau – Institucija), susirinkimas turėjo vykti nuo 12 val. iki 13 val. prieš Instituciją, tikintis, kad dalyvaus 50 asmenų. Susirinkimo tikslas buvo reikalauti panaikinti susirinkimų laisvei taikomus nerašytinius apribojimus, reikalauti politinių reformų ir laisvės politiniams kaliniams. Tačiau 2012 m. balandžio 18 d. Institucija atsisakė leisti susirinkti. Institucija pažymėjo, kad tą pačią dieną ji paskyrė vietą kitam susirinkimui, siekiančiam panašaus tikslo, todėl pareiškėjų susirinkimas yra betikslis. Suplanuotas susirinkimas galiausiai nebuvo surengtas.

Kita pareiškėjų grupė planavo susirinkimą (eitynes), kuris turėjo vykti 2012 m. balandžio 22 d. nuo 16 val. iki 18 val. Buvo tikimasi, kad jame dalyvaus 10 000 žmonių. Pareiškėjai susirinkimui surengti pasiūlė tris skirtingas vietas ir paprašė Instituciją suderinti vieną iš tų vietų. Susirinkimo tikslas, be kita ko, buvo reikalauti naujų parlamento rinkimų, politinių reformų, politinių kalinių laisvės ir teisės į susirinkimų laisvę apsaugos bei protestuoti prieš korupciją ir nuosavybės teisių pažeidimus. Tačiau 2012 m. balandžio 18 d. Institucija atsisakė leisti susirinkti bet kurioje iš pareiškėjų pasiūlytų vietų ir pasiūlė kitą vietą – Baku pakraštyje esančią vairavimo mokyklos teritoriją. Institucija pažymėjo, kad pareiškėjų nurodytos vietos yra intensyvaus eismo zonose, todėl ten negalima rengti susirinkimų. Institucija taip pat nurodė, kad neįmanoma užtikrinti saugumo dėl planuojamo susirinkimo, atsižvelgiant į rimtas problemas, kurias toks susirinkimas sukels laisvam asmenų, nenorinčių dalyvauti susirinkime, judėjimui ir sklandžiam transporto veikimui. Pareiškėjai nusprendė surengti susirinkimą Institucijos pasiūlytoje vietoje.

Vienas pareiškėjas planavo susirinkimą (eitynes), kuris turėjo vykti 2012 m. spalio 13 d. nuo 16 val. iki 18 val. Buvo tikimasi, kad jame dalyvaus 10 000 žmonių. Eitynes buvo planuojama pradėti aikštėje, esančioje greta parlamento, o baigti – prieš parlamento pastatą. Susirinkimo tikslas buvo reikalauti pirmalaikių parlamento rinkimų. Institucija 2012 m. spalio 10 d. atsisakė leisti susirinkimą pareiškėjo nurodytoje vietoje ir pasiūlė kitą vietą – tą pačią Baku pakraštyje esančią vairavimo mokyklos teritoriją. Institucija, kaip ir ankstesniame atsakyme, nurodė argumentus dėl intensyvaus eismo ir kliūčių kitų asmenų bei transporto laisvam judėjimui. Planuotos eitynės galiausiai nebuvo surengtos.

Nacionaliniams teismams atmetus visų pareiškėjų skundus, pareiškėjai kreipėsi į EŽTT, teigdami, kad Institucijos atsisakymai 2012 m. leisti jiems rengti taikius viešus susirinkimus arba leisti tokius susirinkimus numatytose vietose Baku pažeidė jų teisę į susirinkimų laisvę pagal Konvencijos 11 straipsnį.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

EŽTT pažymėjo, kad pareiškėjų atveju susirinkimai iš viso nebuvo leisti arba nebuvo leista rengti jų numatytose vietose. Institucijos atsisakymai nebuvo grindžiami įtarimais, kad organizatoriai ir dalyviai turėjo smurtinių ketinimų, norėjo kurstyti smurtą ar kitaip paminti demokratinės visuomenės pagrindus. Teismo vertinimu, tokiais atsisakymais trikdoma pareiškėjų susirinkimų laisvė. Toks trikdymas nėra pateisinamas Konvencijos 11 straipsnio atžvilgiu, nebent jis yra numatytas įstatyme, juo siekiama vieno ar daugiau minėto straipsnio 2 dalyje įtvirtintų teisėtų tikslų ir jis yra būtinas demokratinėje visuomenėje.

EŽTT, įvertinęs nacionalinio teisinio reguliavimo (Susirinkimų laisvės įstatymo) nuostatas, pažymėjo, kad šios nuostatos buvo skirtos įvairioms situacijoms, susijusioms su pranešimu apie susirinkimus ir jų leidimu. Teismo vertinimu, praktinis nacionalinių institucijų atliekamas minėto įstatymo teisės normų taikymas ir aiškinimas turėtų apsaugoti pareiškėjus nuo savavališko kišimosi į jų teises. Todėl Teismas toliau analizavo, kokiais pagrindais nacionalinė institucija atsisakė pareiškėjams leisti susirinkti, taip pat nacionalinių teismų motyvus.

Vieno susirinkimo institucija neleido organizuoti dėl to, kad tą pačią dieną tuo pačiu tikslu buvo planuojamas kitas susirinkimas, todėl dar vienam susirinkimui nebuvo pagrindo. EŽTT pažymėjo, kad toks

atsisakymas nebuvo grindžiamas priešiškais susirinkimų motyvais, galinčiais sukelti smurtinį konfliktą tarp dalyvaujančių asmenų. Priešingai, buvo aišku, kad abu susirinkimai buvo planuojami tos pačios politinės grupės narių, siekiančių panašių tikslų. Nei nacionaliniai teisės aktai, nei Konvencija nenumatė galimybės uždrausti susirinkimą vien dėl to, kad jis yra panašus į kitą tą pačią dieną suplanuotą susirinkimą. Teismas nemanė, kad toks visiškas draudimas gali būti teisėtas.

Kitų susirinkimų nebuvo leista organizuoti dėl to, kad pareiškėjų pasiūlytos susirinkimų vietos buvo įvertintos kaip sritys, kuriose vyksta intensyvus eismas, kad neįmanoma užtikrinti susirinkimų saugumo, atsižvelgiant į rimtas problemas, kurias tokie susirinkimai keltų laisvam piliečių, nedalyvaujančių susirinkimuose, judėjimui ir sklandžiam transporto funkcionavimui. EŽTT nurodė, kad Institucija nepateikė nacionaliniams teismams jokių įrodymų šiuo aspektu. Be to, viena vieta, kurioje pareiškėjai norėjo rengti susirinkimą, buvo įtraukta į orientacinį vietų, skirtų viešiesiems susirinkimams rengti, sąrašą. Tačiau nebuvo paaiškinta, kodėl ši vieta buvo laikoma netinkama rengti pareiškėjų susirinkimą.

EŽTT pažymėjo, kad nacionaliniai teismai neįvertino Institucijos sprendimų neleisti rengti susirinkimų teisėtumo. Jie pritarė Institucijos nurodytoms priežastims, neprašė pateikti jokių įrodymų, pagrindžiančių tokius teiginius, neatsižvelgė į pareiškėjų argumentus, susijusius su atsisakymų nepagrįstumu. Toks vertinimas pareiškėjams nesuteikė apsaugos nuo savavališko kišimosi į jų susirinkimų laisvę, o Institucijai leido naudotis nevaržoma diskrecija, uždraudžiant viešus susirinkimus. Tai rodė, kad atsisakymai leisti rengti viešus susirinkimus nebuvo grindžiami įstatyme numatytais reikalavimais, kaip reikalaujama pagal Konvencijos 11 straipsnio 2 dalį.

Teismas pažymėjo, kad įprastas naudojimas teise į taikius viešus susirinkimus, asmenų susibūrimas viešojoje vietoje neišvengiamai tam tikru mastu sutrikdo įprastą žmonių gyvenimą. Teismo vertinimu, net jei būtų tam tikrų įrodymų, kad pareiškėjų planuoti susirinkimai sukels rimtų problemų laisvam žmonių judėjimui ir transportui, vien tik šis elementas pats savaime negalėtų būti laikomas pakankama priežastimi uždrausti susirinkimų rengimą jų numatytose vietose. Išankstinio pranešimo ir leidimo procedūros, numatytos nacionalinėje teisėje, tikslas buvo būtent kompetentingos institucijos įgalinimas imtis priemonių surengti planuojamus susirinkimus. Institucija galėjo pašalinti arba sumažinti neigiamą susirinkimų poveikį (jeigu toks buvo) laisvam žmonių ir transporto judėjimui taikydama tokias priemones, kaip, pavyzdžiui, visuomenės informavimas apie būsimus susirinkimus, apylankų įrengimas, policijos pasitelkimas miniai kontroliuoti ir susirinkimo eigai palengvinti.

Be to, Teismas nurodė, kad, siekdamas laikytis proporcingumo reikalavimo ir pasiekti teisingą konkuruojančių interesų pusiausvyrą, valdžios institucijos, prieš atsisakydamos leisti susirinkti, paprastai turėtų apsvarstyti priemones, kuriomis mažiau kišamosi į susirinkimų laisvę. Tokios priemonės, kaip siūlymas organizatoriams pakeisti susirinkimo vietą, datą ir (arba) laiką, sutrumpinti jo trukmę arba apriboti dalyvių skaičių, tam tikromis aplinkybėmis galėtų būti laikomos proporcingesnėmis priemonėmis nei visiškas draudimas. Tačiau byloje nagrinėtu atveju tiesiog atsisakius leisti susirinkti, o kitais atvejais pasiūlius susirinkti kitame gyvenamajame rajone (iš esmės atokiau nuo visuomenės akių, Baku pakraštyje esančios vairavimo mokyklos teritorijoje), kompetentinga institucija nepasiūlė mažiau trikdančių priemonių. Nors vienas iš susirinkimų laisvės tikslų – užtikrinti forumą viešoms diskusijoms ir atviram protesto reiškimui (byloje nagrinėtu atveju vienų pareiškėjų reikalavimai, kuriuos ketino išsakyti dalyviai, buvo skirti parlamentui, todėl susirinkimo vietos klausimas buvo itin reikšmingas).

Dėmesys atkreiptas į tai, kad visi pareiškėjai buvo politinės grupės nariai ir susirinkimuose siekė kelti įvairaus pobūdžio politinius klausimus. Sprendimai leisti ar neleisti tokio pobūdžio susirinkimus turi būti priimami atsižvelgiant į tinkamą Konvencijos pripažįstamą politinės kalbos, debatų viešojo intereso klausimais ir taikios nuomonės reiškimo apsaugą. Tokiais atvejais, ribodama politinę kalbą, institucija naudojasi siauros apimties veikimo laisve.

Teismas konstatavo, kad nacionalinės valdžios institucijos nepateikė svarbių ir pakankamų priežasčių, pateisinančių pareiškėjų teisės į susirinkimų laisvę pažeidimą, ir nesugebėjo rasti teisingos konkuruojančių interesų pusiausvyros.

Išvada: nustatytas Konvencijos 11 straipsnio pažeidimas (vienbalsiai).

41 straipsnis: pareiškėjų grupėms ir atskiram pareiškėjui priteista po 4 500 Eur neturtinės žalos atlyginimo ir išlaidų už teises paslaugas atlyginimas.

[Prieiga internete](#)

TEISĖ Į VEIKSMINGĄ TEISINĖS GYNYBOS PRIEMONĘ (13 straipsnis)**Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. gruodžio 20 d. sprendimas byloje*****S.H. prieš Maltą*****(pareiškimo Nr. 37241/21, svarbos lygis – 2)**

Dėl migracijos institucijos, sprendžiančios dėl prieglobsčio prašymo, netinkamai atlikto įrodymų vertinimo bei teisminės institucijos atliekamos tokių sprendimų peržiūros veiksmingumo Konvencijos 13 straipsnio kontekste

Faktinės aplinkybės

Apžvelgiamoje byloje pareiškėjas atvyko į Maltą valtimi ir buvo nedelsiant sulaikytas. Savarankiškai (neturėdamas jokios teisinės pagalbos) jis pateikė prašymą dėl prieglobsčio suteikimo, teigdamas, kad Bangladeše dirbo žurnalistu, o valdančioji partija po 2018 m. laimėtų rinkimų jį ėmė persekioti dėl jo žurnalistinės veiklos, pranešant apie korupcinio pobūdžio pažeidimus, padarytus per nacionalinius rinkimus. Kompetentingos Maltos migracijos institucijos pareiškėjo prašymą dėl prieglobsčio nagrinėjo pagreitinta tvarka, laikydamos Bangladešą saugia šalimi. Pareiškėjui buvo užtikrintas vertimas, tačiau nebuvo suteikta jokia teisinė pagalba. Pasak migracijos institucijų, pareiškėjas pokalbio metu nepateikė pakankamai konkrečių ir išsamių atsakymų į jam pateiktus klausimus, kaip būtų galima tikėtis iš politinius reportažus rengiančio žurnalisto, o pareiškėjo pateikti jo profesinės veiklos įrodymai nelaikyti patikimais, nes buvo pateiktos tik jų kopijos. Kitaip tariant, pareiškėjo teiginiai dėl jo buvimo žurnalistu apskritai laikyti nepatikimais, o atsižvelgiant į tai, taip pat vertinti ir teiginiai dėl pareiškėjo persekiojimo. Sprendimą nesuteikti tarptautinės apsaugos pareiškėjas apskundė, o 2020 m. gruodžio 11 d. priimtas galutinis sprendimas jo byloje pareiškėjui tuomet jau paskirtam advokatui įteiktas tik 2022 m. birželio 21 d. Per tą laiką buvo priimtas pareiškėjo išsiuntimo iš šalies sprendimas, atitinkamai, pareiškėjas vėl buvo sulaikytas. Visi pareiškėjo skundai dėl sprendimo išsiųsti jį iš šalies ir jo sulaikymo buvo atmesti. Laikyta, kad pareiškėjas nepateikė jokių naujų įrodymų, jo byloje pagrindžiančių negražinimo principo taikymą. Vis dėlto pareiškėjas išsiųstas iš šalies nebuvo dėl EŽTT nurodymo taikyti laikinąsias apsaugos priemones pagal Teismo reglamento 39 taisyklę.

Paskesniuojų prašymu dėl prieglobsčio suteikimo pareiškėjas pateikė naujų dokumentų, įrodančių jo žurnalistinę veiklą, tačiau migracijos institucijos, didžiąja dalimi remdamosis ankstesniuojų sprendimu (kuriuo iš esmės buvo konstatuota, kad pareiškėjas neįrodė esąs žurnalistas), sprendė, kad net darant prielaidą, jog pareiškėjas yra žurnalistas, jis vis dėlto neįrodė, kad dėl savo veiklos buvo užpultas. Taigi, daryta išvada, kad pareiškėjas nepateikė naujų duomenų ar įrodymų, susijusių su tyrimu dėl pareiškėjo atitikties tarptautinės apsaugos gavėjo reikalavimams. Dar vienas pareiškėjo pateiktas paskesnis prašymas dėl prieglobsčio atmetas, remiantis analogiškais argumentais.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Pareiškėjo skundą dėl Konvencijos 13 straipsnio pažeidimo nagrinėjęs EŽTT pirmiausia atkreipė dėmesį į tai, kad pareiškėjui nebuvo užtikrinta teisinė pagalba prieglobsčio prašymo nagrinėjimo metu, nors tokia pagalba buvo numatyta pagal Maltos nacionalinės teisės aktus. Be to, Teismas pažymėjo, jog pareiškėjas apklausos metu buvo 20 metų amžiaus, jis nebuvo atstovaujamas advokato, o jo, kaip žurnalisto, akademinės studijos kilmės šalyje susidarė iš dviejų mokymų, vykusių, atitinkamai, tris dienas ir tris mėnesius; atsižvelgęs į tokias aplinkybes, Teismas nesutiko su Vyriausybės vertinimu, kad pokalbio metu pareiškėjo teikiama informacija buvo prieštaringa ir nedetali. Pavyzdžiui, pareiškėjas buvo prašomas nurodyti atitinkamų teisės aktų pavadinimus (atitinkamų nuostatų ir jų turinio nurodymas buvo laikomas nepakankamu), taip pat jis buvo prašomas papasakoti apie rinkimų pažeidimus, aprašytus šaltiniuose apie kilmės šalį, nepaisant to, kad pareiškėjas su jais nebuvo susidūręs, ir pan. Šiame kontekste Teismas priminė išplėtotą savo praktiką, kurioje sprendta, kad dėl ypatingos padėties, kurioje dažnai atsiduria prieglobsčio prašytojai, būtina suteikti jiems abejonės privilegiją, kai vertinamas jų prašymas dėl prieglobsčio ir jį pagrindžiančių dokumentų patikimumas, o net jei pareiškėjo pasakojimas apie kai kurias detales gali pasirodyti šiek tiek neįtikimas, tai nebūtinai sumenkina bendrą pareiškėjo pozicijos patikimumą. Teismas pasigedo motyvų, kodėl nebuvo atsižvelgta į

pareiškėjo pateiktus jo žurnalistinio darbo įrodymus – valdžios institucijos neteigė, kad jie yra netikri, o tiesiog apsiribojo pozicija, kad jų autentiškumas nebuvo nustatytas, nes pateiktos buvo tik atitinkamų dokumentų kopijos. Teismas atkreipė dėmesį, kad kompetentingos institucijos nesiėmė tolesnio įrodymų patikrinimo ir nesuteikė pareiškėjui galimybės išsklaidyti bet kokių abejonių dėl jų autentiškumo.

Kitas svarbus aspektas Konvencijos 13 straipsnio kontekste, Teismo vertinimu, buvo Tarptautinės apsaugos skundų tribunolo procedūra ir jo atliekamos sprendimų peržiūros apimtis pagreitintų prieglobsčio procedūrų atveju. Nacionalinėje teisėje nustatytas 3 dienų terminas, per kurį neigiamas migracijos institucijos sprendimas automatiškai peržiūrimas Tarptautinės apsaugos skundų tribunole, Teismo manymu, implikuoja paviršutinišką visų Tribunalui pateiktų dokumentų vertinimą. Tokią išvadą, anot Teismo, patvirtina per 24 valandas nuo neigiamo migracijos sprendimo priėmimo priimtas trumpas, stereotipinis Tribunalo sprendimas pareiškėjo byloje, kuriame be motyvų tiesiog pritarta migracijos institucijos padarytomis nesuderinamoms išvadoms.

Teismas taip pat akcentavo, kad siekiant prieglobsčio proceso veiksmingumo, prieglobsčio prašytojai turi turėti patikimą komunikavimo su valdžios institucijomis sistemą, tačiau pareiškėjo atveju tokia sistema buvo nepakankama: apie Tribunalo sprendimą dėl prieglobsčio prašymo atmetimo pareiškėjui buvo pranešta tik po kelių mėnesių, nors sprendimas išsiųsti pareiškėją iš šalies buvo priimtas vos 5 dienos po Tribunalo sprendimo priėmimo. Teismas atmetė Vyriausybės argumentą, kad pareiškėjui buvo bandoma prisiskambinti mobiliuoju telefonu, atsižvelgęs į tai, kad iš sulaikytų prieglobsčio prašytojų mobilūs telefonai pagal galiojančią tvarką yra paimami.

Remdamasis tokiais argumentais, Teismas konstatavo, kad pirmoji prieglobsčio procedūra, pagal pagreitintą procedūrą vykdyta pareiškėjo atžvilgiu, *ab initio* nesuteikė jam veiksmingų garantijų, apsaugančių nuo savavališko išsiuntimo. Dėl paskesnių pareiškėjo prieglobsčio prašymų nagrinėjimo Teismas apibendrina, kad pareiškėjo situacija nebuvo įvertinta kruopščiai individualiai, jokiame etape institucijos nevertino rizikos, susijusios su jo individualia padėtimi (kaip žurnalisto, pranešančio apie rinkimų pažeidimus, kuris pagal jo pateiktus dokumentus, kurių tikrumas nebuvo ištirtas, dėl savo darbo galbūt jau buvo patyręs bent vieną persekiojimo atvejį), jeigu būtų grąžintas į Bangladešą. Taigi, pareiškėjas neturėjo galimybės pasinaudoti veiksminga teisių gynimo priemone pagal Konvencijos 13 straipsnį, kad galėtų pateikti skundą dėl Konvencijos 3 straipsnio. Atitinkamai konstatuota, kad buvo pažeistas Konvencijos 13 straipsnis, siejamas su 3 straipsniu. Taip pat Teismas sprendė, kad būtų pažeistas Konvencijos 3 straipsnis, jei pareiškėjas būtų išsiųstas į Bangladešą, iš naujo neįvertinus teiginių dėl jam, kaip žurnalistui, pranešusiam apie 2018 m. rinkimų pažeidimus, gresiančio Konvencijos 3 straipsniui prieštaraujančio elgesio, grąžinimo į Bangladešą atveju.

Išvada: pažeistas Konvencijos 13 straipsnis, siejant kartu su Konvencijos 3 straipsniu; pareiškėjo išsiuntimas į Bangladešą, iš naujo neišnagrinėjus jo prieglobsčio prašymo, pažeistų Konvencijos 3 straipsnį (vienbalsiai).

41 straipsnis: pareiškėjui priteista 5 000 Eur neturtinės žalos, taip pat 2 000 Eur bylinėjimosi išlaidoms atlyginti.

[Prieiga internete](#)

NUOSAVYBĖS APSAUGA (Protokolo Nr. 1 1 straipsnis)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. gruodžio 6 d. sprendimas byloje

Pannon Plakát Kft ir kiti prieš Vengriją

(pareiškimo Nr. 39859/14, svarbos lygis – 2)

Dėl reklamos pakelės reklaminiuose stenduose už gyvenamųjų vietovių ribų draudimo ir tokio draudimo įsigaliojimui aktualaus pereinamojo laikotarpio

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjai byloje – reklamos įmonės, kurios eksploatavo reklaminius stendus pakelėse ir iš šios veiklos gavo didelę pajamų dalį. Kelių eismo įstatymo pakeitimais, atliktais nuo 2011 m., reklama pakelėse esančiuose reklaminiuose stenduose už gyvenamųjų vietovių ribų buvo uždrausta. Dėl tokio draudimo pareiškėjai neteko

galimybės naudoti ir išnuomoti didelę dalį anksčiau įrengtų reklaminių stendų ir prarado didelę dalį pajamų. Teisės aktų teisėtumo klausimus nagrinėjęs Konstitucinis Teismas prieštaravimo nenustatė.

Pareiškėjai kreipėsi į EŽTT, kuris nagrinėjo klausimą, susijusį su įsikišimu į pareiškėjų (įmonių) teises pagal Konvencijos Protokolo Nr. 1 1 straipsnį ir Konvencijos 10 straipsnį dėl daugelio teisės aktų pakeitimų, kuriais galiausiai buvo uždrausta reklama pakelėse esančiose reklaminiuose stenduose už gyvenamųjų vietovių ribų, tokiu būdu darant įtaką didelei pareiškėjų verslo daliai.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Dėl antrojo ir penktojo pareiškėjo:

Po to, kai antrasis ir penktasis pareiškėjai tapo nemokūs, prieš pašalinimą iš įmonių registro jie perdavė savo Teisme nagrinėjamą skundą kitai įmonei ir akcininkui, kuris perleidimo aktu siekė perimti individualią petiją iš pareiškėjų. Tačiau, Teismo vertinimu, kad ir koks būtų nagrinėjamo sandorio vertinimas nacionalinėje teisėje, leidimas perduoti pareiškėjo statusą būtų neatitikęs Konvencijos, kaip pagrindinės žmogaus teises ginančio dokumento, ir pačio Teismo, kaip jos globėjo, prigimties. Be to, nebuvo jokių ypatingų aplinkybių, susijusių su pagarba žmogaus teisėms, dėl kurių Teismas turėtų tęsti pareiškimo dėl antrojo ir penktojo pareiškėjų nagrinėjimą pagal Konvencijos 37 straipsnio 1 dalį, atsižvelgiant į tai, kad jie tapo nemokūs, ir ieškinyš iš esmės buvo piniginio pobūdžio. Dėl to skundas dėl šių pareiškėjų pripažintas nepriimtiniu.

Dėl pirmojo, trečiojo, ketvirtojo, šeštojo ir septintojo pareiškėjo:

Teismas nurodė, kad pareiškėjų verslas priklausė reklamos pakelėse segmentui, kas reikalavo atitinkamo turto, specialių pakelės reklamos stendų. Teismo vertinimu, dėl pritaikytos įstatyminės priemonės, kuria buvo įsikišta į pareiškėjų ekonominės veiklos laisvę, jie prarado galimybę naudotis ir išnuomoti didelę dalį savo anksčiau įrengtų reklaminių stendų. Jie turėjo nutraukti arba pakeisti sutartis su esamais klientais, kurie skelbė apie savo produktus pareiškėjų reklaminiuose stenduose. Be to, pareiškėjai turėjo padengti reklaminių stendų, kurie negalėjo būti naudojami kitiems pajamas generuojantiems tikslams, pašalinimo išlaidas. Tai reikšmingai sumažino jų pajamas ir prisidėjo prie jų investicijų vertės sumažėjimo.

Teismo vertinimu, pareiškėjai prarado galimybes rinkoje, dėl ko jie neišvengiamai prarado pelną, kas galėjo lemti jų akcijų vertės sumažėjimą. Akcijos akcinėje bendrovėje turi ekonominę vertę, dėl to jos laikytinos nuosavybe Protokolo Nr. 1 1 straipsnio prasme. Be to, pareiškėjai buvo pakelės reklaminių stendų – fizinių prekių, saugomų pagal šią nuostatą, – savininkai, kurie dėl pritaikytos priemonės prarado didžiąją dalį savo ekonominės vertės. Atsižvelgiant į rimtas ekonomines pasekmes, pritaikytos priemonės sąlygojo įsikišimą į pareiškėjų nuosavybės teises. Teismas pažymėjo, kad formaliai jų turtas ar nuosavybė nebuvo nusavinti: nors turtas tapo visiškai netinkamas naudoti, stendai, pradėję ekonominę vertę pagal pirminę paskirtį, vis tiek galėjo būti parduodami dalimis. Taigi buvo įsikišta į pareiškėjų teises pagal šią nuostatą, apribojant jų nuosavybės naudojimo kontrolę.

Teismas pažymėjo, kad pritaikyta teisinio reguliavimo priemonė buvo teisėta ir ja buvo siekiama teisėto tikslo, užtikrinant svarbų viešąjį interesą, – sumažinti eismo įvykius, pašalinant reklaminius stendus nuo viešųjų kelių, kad vairuotojų dėmesys nebūtų blaškomas ir kelio ženklai būtų aiškiai matomi. Negalima teigti, kad pritaikytos priemonės tikslai buvo akivaizdžiai neturintys rimto pagrindo. Jie atitiko valstybės tarptautinius įsipareigojimus pagal 1968 m. lapkričio 8 d. Kelių eismo konvenciją.

Vertindamas priemonės proporcingumo klausimą, Teismas pažymėjo, kad pereinamasis laikotarpis, numatytas pareiškėjams, per kurį jie galėjo imtis veiksmų, reaguojant į artėjančius su jų pagrindiniu pajamų šaltiniu susijusius pakeitimus, buvo labai trumpas ir negalėjo būti laikomas pakankamu, atsižvelgiant į tai, kad įmonė veikė pagal teisinę sistemą, kuri iš esmės buvo stabili daugiau nei dešimt metų. Nuo pirmosios pataisos, įvedusios draudimą įrengti naujus reklaminius stendus pakelėse, paskelbimo ir įsigaliojimo praėjo tik dvi dienos. Ši priemonė neabejotinai turėjo tiesioginės įtakos pareiškėjų verslui, paskatindama juos nutraukti arba pakeisti jau esamus sutartinius santykius su klientais, apribodama nuo naujų sutarčių pasirašymo. Be to, nuo draudimo įsigaliojimo kompetentinga institucija galėjo įpareigoti pareiškėjus priverstinai pašalinti pareiškėjų reklaminius stendus pakelėse jų lėšomis, taip sukeldama jiems tiesioginių finansinių išlaidų. Vėlesni įstatymų pakeitimai uždraudė reklaminius stendus pakelėse už gyvenvietės ribų ir leido per mažiau nei du mėnesius pašalinti jau įrengtus stendus. Teismo vertinimu, šios priemonės turėjo atgalinį poveikį.

Be to, atsižvelgiant į tai, kad Kelių eismo įstatymas iki skundžiamos priemonės priėmimo jau buvo uždraudęs statyti pakelės stendus tiek, kiek jie kelia pavojų eismo saugumui, pareiškėjai turėjo teisėtą lūkesčių tęsti savo ūkinę veiklą. Taigi ginčijama priemonė šios bylos kontekste buvo netikėta.

Pareiškėjams tekusi našta dėl įstatyme nustatyto draudimo vykdyti dalį jų verslo veiklos, nors ir didelė, turėjo būti vertinama atsižvelgiant į bendrą visuomenės interesą, t. y. visuomenės saugumo priežastis, kurių kontekste valstybės naudojosi plačia vertinimo laisve. Teismo vertinimu, neproporcinga ir savavališka nuosavybės kontrolės priemonė negalėjo būti suderinama su Protokolo Nr. 1 1 straipsniu. EŽTT pažymėjo, kad labai trumpas pereinamasis laikotarpis nebuvo sušvelnintas jokiais pozityviomis valstybės priemonėmis, pavyzdžiui, pagrįstos kompensacijos schemos patvirtinimu. Vyriausybė nenurodė jokio neatidėliotino ekonominio ar socialinio poreikio, dėl kurio būtų buvę galima sutrukdyti suteikti ilgesnį laikotarpį. Kelių eismo saugumo tikslas, nors ir neabejotinai aktualus, negali būti laikomas atitinkančiu išskirtinę aplinkybę, kuri leistų sutrumpinti pereinamąjį laikotarpį.

Apibendrinant, atsižvelgiant į ginčijamos priemonės iš dalies retrospektyvų pobūdį, netikėtą jos pobūdį, trumpą pereinamąjį laikotarpį, jokios kompensacinės schemos nebuvimą ir nutrauktos verslo veiklos svarbą pareiškėjams, net turint omenyje plačią valstybei suteiktą vertinimo laisvę vykdant tokio pobūdžio politiką ir kelių eismo saugumo svarbą, įvertinta, kad kišimasis į pareiškėjų teises buvo neproporcingas siekiamam tikslui ir jiems teko prisiimti individualią, per didelę našta.

Atsižvelgdamas į faktines bylos aplinkybes, šalių paaiškinimus ir savo pateiktas išvadas, EŽTT vertino, kad dėl likusio pareiškėjų skundo dalies, kurioje jie dėstė Konvencijos 10 straipsnio pažeidimo argumentus, nereikia pasisakyti atskirai.

Išvada: skundas pripažintas nepriimtiniu dėl antrojo ir penktojo pareiškėjų. Dėl kitų pareiškėjų nustatytas Konvencijos Protokolo Nr. 1 1 straipsnio pažeidimas (vienbalsiai).

41 straipsnis: pirmajam pareiškėjui priteista 240 000 Eur, ketvirtajam – 170 000 Eur, šeštajam – 150 000 Eur, septintajam – 130 000 Eur turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo bendrai už galimybių praradimą ir nusivylimą, patirtą dėl nustatyto pažeidimo.

[Prieiga internete](#)

BENDRAS DISKRIMINACIJOS UŽDRAUDIMAS (Protokolo Nr. 12 1 straipsnis)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. spalio 4 d. sprendimas byloje

Pinkas ir kt. prieš Bosniją ir Hercegoviną

(pareiškimo Nr. 8701/21, svarbos lygis – 2)

Dėl skirtingo teismų tarnautojų ir teisėjų statuso vertinimo, sprendžiant dėl jų teisės į su darbu susijusias išmokas

Faktinės aplinkybės

2012 metais dalis Valstybės teismo teisėjų ir teismo tarnautojų, remdamiesi 2009 metų Diskriminacijos draudimo įstatymu, pateikė šiam teismui civilinį ieškinį, prašydami nuo 2009 metų išmokėti maitinimo, kelionės ir šeimos išmokas, nes jų atlyginimus reglamentuojančiuose teisės aktuose, skirtingai nei visų kitų valstybės tarnautojų atlyginimus reglamentuojančiuose teisės aktuose, tuo metu šie priedai nebuvo numatyti. Valstybės teismas sustabdė civilinę bylą ir pateikė prašymą dėl abstrakčios konstitucingumo kontrolės. Konstitucinis Teismas pripažino, kad Teisėjų ir prokurorų institucijų darbo užmokesčio įstatymas prieštaravo diskriminacijos draudimui ir teismų nepriklausomumo principui tiek, kiek jame nebuvo numatytos maitinimosi, kelionės ir šeimos išskyrimo išmokos, bei nurodė Bosnijos ir Hercegovinos parlamentinei asamblėjai per šešis mėnesius suderinti įstatymą su Konstitucija, tačiau tai buvo padaryta tik 2020 metais. Valstybės teismas 2013 m. rugsėjį dėl ieškovų statuso bylą išskyrė į dvi – teisėjų ir teismo tarnautojų – bylas ir dėl interesų konflikto jas perdavė nagrinėti kitam teismui.

2015 m. lapkritį Savivaldybės teismas tenkino ieškinį teismo tarnautojų byloje – priteisė jiems ginčo išmokas nuo 2009 metų, motyvuodamas, kad pareiškėjų reikalavimas atlyginti žalą buvo grindžiamas diskriminaciniu ginčijamų teisės aktų pobūdžiu, o ne jų prieštaravimu Konstitucijai, todėl, nors ginčijami teisės

aktai nuo 2013 m. sausio prieštaravo Konstitucijai, jie buvo diskriminacinio pobūdžio ir anksčiau. 2017 m. liepos 11 d. Sarajevo kantono teismas pakeitė pirmosios instancijos teismo sprendimą, nurodydamas, jog Konstitucinio Teismo sprendimai neturi grįžtamosios galios, todėl pareiškėjų reikalavimas galėjo būti patenkintas tik dėl laikotarpio po 2013 m. sausio mėnesio. 2018 m. balandžio 17 d. Bosnijos ir Hercegovinos Federacijos Aukščiausiasis Teismas paliko galioti antrosios instancijos teismo sprendimą. 2018 m. birželio 12 d. dalis šios bylos pareiškėjų pateikė konstitucinį skundą, teigdami, kad ginčijami teisės aktai nuo pat pradžių buvo diskriminaciniai.

2018 m. liepos 13 d. Savivaldybės teismas priėmė sprendimą teisėjų byloje, priteisdamas jiems ginčo išmokas nuo 2009 metų. Sarajevo kantono teismas (kitos sudėties nei byloje dėl teismo tarnautojų) paliko galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą, nenurodydamas jokių tokio teismų praktikos pasikeitimo priežasčių. Valstybė nepateikė nei kasacinio, nei konstitucinio skundo.

2020 m. gegužės 20 d. Konstitucinis Teismas priėmė sprendimą, kuriame nurodė negalintis atsižvelgti į teismo sprendimą dėl Valstybės teismo teisėjų, nes pareiškėjai (teismo tarnautojai) apie šį sprendimą pranešė praėjus daugiau nei šešiasdešimčiai dienų nuo paskutinio sprendimo jų pačių byloje paskelbimo. Atsižvelgęs į tai, kad pareiškėjų byloje priimti sprendimai atitiko bendrąją taisyklę, pagal kurią sprendimai, kuriais teisės aktai pripažįstami prieštaraujančiais Konstitucijai, neturi grįžtamosios galios, ir nesant jokių kitų savavališkumo ar diskriminacijos požymių, Konstitucinis Teismas atmetė pareiškėjų skundą.

EŽTT pateiktoje peticijoje pareiškėjai – Valstybės teismo valstybės tarnautojai – skundėsi, kad beveik identiškose bylose buvo padarytos priešingos išvados. Tai, kad valstybė neginčijo teismo sprendimo teisėjų byloje, pareiškėjų teigimu, patvirtino, kad šis sprendimas buvo teisingas, o jų byloje priimtas sprendimas – neteisingas, ir Konstitucinis Teismas šios padėties neištaisė. Dėl šių priežasčių buvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis, taip pat Konvencijos 12 protokolo 1 straipsnis.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

EŽTT sutiko su Konstitucinio Teismo išaiškinimu, kad pareiškėjai aiškiai atitiko bendrą vidaus konstitucinės teisės taisyklę, pagal kurią sprendimai, kuriais teisės aktai pripažįstami prieštaraujančiais Konstitucijai, neturi grįžtamosios galios. Teismo vertinimu, šiuo požiūriu tikslinga pabrėžti subsidarumo ir bendros atsakomybės principų svarbą. Konvencijos 15 protokolu subsidarumo principas buvo įtrauktas į Konvencijos preambulę. Nors beveik identiškoje byloje buvo priimtas priešingas sprendimas, tai įvyko praėjus daugeliui mėnesių po to, kai sprendimas pareiškėjų byloje tapo galutinis. EŽTT taip pat pabrėžė, kad prieštarų teismo sprendimų galimybė yra neatsiejamas bet kurios teismų sistemos, pagrįstos pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų, turinčių įgaliojimus savo teritorinės jurisdikcijos srityje, tinklu, bruožas. Tokie skirtumai gali atsirasti ir tame pačiame teisme. Tai savaime negali būti laikoma prieštaravimu Konvencijai. Teismas yra nustatęs sąlygas, kuriomis prieštaringi vidaus teismų sprendimai pažeidžia Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą teisingo bylos nagrinėjimo reikalavimą. Viena iš jų yra „gilių ir ilgalaikių“ vidaus teismų praktikos skirtumų egzistavimas. Teismo vertinimu, nagrinėtu atveju situacija akivaizdžiai tokia nebuvo.

Atsižvelgęs į aplinkybę, kad Konstitucinis Teismas pareiškėjų pateiktą informaciją apie teisėjų byloje priimtą sprendimą pagal savo reglamentą vertino kaip naują skundą, o ne kaip bylai svarbią teisinių ir faktinių aplinkybių raidą, EŽTT atkreipė dėmesį, kad savo praktikoje jis jau yra konstatavęs, kad taisyklėmis, reglamentuojančiomis formalius veiksmus, kurių turi būti imtasi, ir terminus, kurių turi būti laikomasi paduodant skundą, aiškiai siekiama užtikrinti tinkamą teisingumo vykdymą ir visų pirma teisinio tikrumo principo laikymąsi; taip pat kad, atsižvelgiant į ypatingą Konstitucinio Teismo, kaip paskutinės instancijos teismo pagrindinių teisių apsaugos srityje, vaidmenį, procesas jame gali būti formalesnis. Aptariamam atveju pareiškėjai EŽTT nesiskundė, kad tai, kaip Konstitucinis Teismas aiškino ir taikė savo procesines taisykles jų byloje, savaime buvo savavališka, todėl Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis nebuvo pažeista.

Vis dėlto, Teismas atkreipė dėmesį, kad Valstybės teismo teisėjai ir teismo tarnautojai pareiškė bendrą civilinį ieškinį, remdamiesi tomis pačiomis teisinėmis nuostatomis, tačiau vėliau bylą dėl pareiškėjų statuso išskyrus į atskiras bylas, buvo padarytos priešingos išvados dėl vieno iš pagrindinių šiose bylose iškeltų teisinių klausimų. Dėl šių ypatingų aplinkybių visiems Valstybės teismo tarnautojams maitinimosi, kelionės ir šeimos išmokos buvo paskirtos tik už laikotarpį po 2013 m. sausio, o visiems teisėjams – ir už laikotarpį iki 2013 m. sausio mėnesio. EŽTT vertinimu, šis skirtingas požiūris buvo grindžiamas „kitu statusu“, kaip apibrėžta 12 protokolo 1 straipsnyje. Vidaus teismams bei Vyriausybei nepateikus jokie šio skirtingo traktavimo

pagrindimo, Teismas darė išvadą, kad šis skirtingas traktavimas neturėjo jokio objektyvaus ir pagrįsto pateisinimo, todėl buvo pažeistas Konvencijos 12 protokolo 1 straipsnis.

Išvada: Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimas (vienbalsiai) nenustatytas; nustatytas Konvencijos 12 protokolo 1 straipsnio pažeidimas (vienbalsiai).

41 straipsnis: kiekvienam pareiškėjui priteista po 1 000 Eur neturtinei žalai atlyginti.

[Prieiga internete](#)
